

تحليل و تجزيه صدا زبان منجانی

از لحاظ آواشناسی و واج شناسی

پاول ویلیامسان (فیصل)

برگردان: ثانی "مرزبان"

مقدمه

از زبان منجانی (منجی، منجی‌وار، منجیگی و یا منجانیگی) در ولسوالی کران و منجان ولایت بدخشان، افغانستان تکلم صورت می‌گردد، که این زبان ریشه در خانواده زبان های هند - اروپایی دارد.¹

مطابق به پژوهش زبان‌شناس پیر و بیک در سال 2011 (۱۳۹۰) گوینده گان این زبان به 5300 نفر می‌رسید. گوینده گان این زبان که در دو قسمت شمال و جنوب این دره زندگی دارند به دو لهجه تکلم میکنند. این لهجه های که مردم بین هم استعمال دارند در آن، تفاوت های قابل ملاحظه است که این تفاوت ها در تعدادی از واژه ها و صداها است. اما افراد که به زبان منجانی صحبت میکنند از این تفاوت ها آگاه اند و در افهام و تفهیم به مشکل سر نمی‌خورند. در مورد این زبان قبلاً چند دانشمندی به نام های گنورگ مورگنستیرنه در 1938 (۱۳۱۷)، گرونبرگ در 1972 (۱۳۵۱) و پیر و بیک در 2011 (۱۳۹۰) پژوهش های انجام داده اند.

تجزیه و تحلیل واج شناسی ذیل بعد از چهار سال تحقیق در مورد زبان منجانی به پایه ی اتمام رسید و به دست خواننده گان عزیز تقدیم می‌گردد، در اوایل ماه اگست سال 2010 (۱۳۸۹) شروع به این پژوهش کردیم، در نخست با تعدادی از باشندگان کران و منجان دیدن نمودیم و مقدمه چینی پژوهش مان از همین جا آغاز گردید، و نخستین پیش نویس ابتدایی پژوهش را در سال 2011 (۱۳۹۰) به اتمام رسانیده و بعداً یک ترکیب چند دوره ی برای به انتها رسانیدن پژوهش سال های بعد به نام طرح ریزی و توسعه زبان منجانی را ترتیب نمودیم. اطلاعات که در این پژوهش به میان آمده بیشتر از سه هزار (3000) واژه است که از صحبت های معمولی، نشست ها و جلسات زبانی جمع آوری گردیده است. این پژوهش علمی سیستم آواشناسی زبان منجانی توسط دانشمندان زبان‌شناس در داخل و خارج کشور مورد بررسی قرار گرفت. فهم درست آواشناسی زبان منجانی یک عنصر مهم و موثر در شناخت رسم الخط زبان منجانی خواهد بود.

هدف از ترتیب و بیان الفبا این بود تا اطفال و مردم منجان بتوانند به زبان خود بخوانند و بنویسند که از دید دیگر این میتواند به آنها یک پل ارتباطی میان یکی زبان های ملی کشور افغانستان باشد. بنا براین تشکیل الفبای این زبان نظر به پژوهش و قواعد زبان‌شناسی تشکیل گردیده که در آن هیچ گونه مسایل قومی سمتی و سیاسی مد نظر گرفته نشده است.

مولف این کتاب پاول ویلیامسان و موسسه وی (ثمر) این بخش تخنیکی زبان‌شناسی را تهیه و ترتیب نموده است، اما صلاحیت تصویب و تایید آن به گونه رسمی مربوط دولت افغانستان می‌گردد، که بعد از سال ها تلاش، مطالعه، پژوهش و همکاری محقق با جامعه و گوینده گان زبان منجانی به تاریخ 1396/4/3 آکادمی علوم کشور افغانستان الفبای زبان منجانی را به گونه قانونی و رسمی تصویب و مورد تایید قرار داد، آکادمی علوم یک منبع معتبر است که در آن افراد مسلکی، فنی و کادر های عالی این کشور اند که آنها به گونه تفصیلی و جزوار این مجموعه آوانکاری زبان منجانی را بازدید نمودند و آنرا مورد تایید قرار دادند و جوانان گوینده گان زبان منجانی را تشویق نمودند تا برای رشد بیشتر زبان و فرهنگشان تلاش نماید تا این یک مفیدیت باشد به فرهنگ و زبان خود و کشورشان افغانستان. آنها الفبا زبان منجانی را را نظر به روش عربی و زبان های ملی افغانستان انتخاب نمودند.

¹ Lewis, Paul M. (2009) *Ethnologue: Languages of the World*, 16th edition, Dallas: SIL International, 324.

ما امیدوار هستیم تا رسم الخط زبان منجانی از مفیدیت بالای برای مردم منجان و مردم افغانستان باشد به امید آینده و فرصت های بیشتر زبانی به گوینده گان این زبان تمنا داریم.

سپاس گزاری

در آغاز، خداوند بخشاینده و مهربان را سپاسگذاریم که به ما توانمندی و حوصله‌ی تکمیل این مجموعه را داد. هر زبان تحفه‌ی ارزشمند از طرف پروردگار بر بشریت است و ما خورسندیم که در باره زبان منجانی این پژوهش را به انجام رسانیدیم. در جمع آوری این اثر ارزشمند مردم مهمان نواز و علم پرور و لسوالی کران و منجان خیلی همکاری کردند. در طرح ریزی این تحقیق از کارمندان بخش زبان منجانی هر یک آقایان عبدالسلام، غلام علی، عبدالجبار، نیک محمد و دوست محمد و عبدالقدیر را منت گذاریم که ایشان با زحمات شبانه روزی و تلاش های خسته گی نا پذیرشان توانستند خدماتی را به عنوان برگ سبز تحفه درویش به هم میهنان شان انجام داده باشند. و این کار و فعالیت هایشان برای ما قابل قدر و درخور ستایش است و هم نیروی پیشرفت در عرصه پژوهش ما بودند.

این مجموعه در نخست به زبان انگلیسی ترتیب و نشر گردیده بود، اما مطابق هدف پژوهش ما، باید به دسترس تمام اقشار و اهل فرهنگ جامعه و مردم افغانستان قرار میگرفت، بناً به اثر کوشش های جوان فرهنگ دوست و پرتلاش محترم ثانی (مرزبان) از زبان انگلیسی به فارسی دری برگردان شد که تلاش های این جوان فرهیخته نیز قابل تمجید و ستایش است. و از همه خواننده گان این اثر، خواهشمندیم که به جای بزرگ نشان دادن کاستی ها و کوتاهی های ما در اصلاح و تصحیح آن مارا همکاری نمایند تا در چاپ های بعدی به آن رسیده گی شود.

روش استفاده الفبا زبان منجانی

قبل از پرداختن بحث در مورد آوانگاری زبان منجانی لازم است تا روش و کاربرد الفبای زبان منجانی را به گونه ساده و ابتدایی آن بیان نمود.

الفبای زبان منجانی

آ	آدم	خ	خارگه	ط	طاوؤسه	ل	لاند
أ	سأسته	د	دمبؤره	ظ	ظرافگه	م	مامه
ا	اگمین	ذ	ذخیره	ع	عارؤسه	ن	نأخچیر
ب	ببؤك	ر	رأوسه	غ	غالف	و	وري
پ	پاپ	ز	زیت	ف	فیا	ؤ	پؤر
ت	تات	ژ	ژأرژه	ڤ	ڤریگه	ه	هؤش
ث	ثمر	س	سأفده	ق	قؤل	ی	قراى
ج	جؤك	ش	شال	ك	كتیو	ي	بمبری
چ	چام	بن	بنرأى	خ	خأى	ې	نېنه
ح	حلقه	ص	صابؤن	گ	گادی	ى	یؤر
خ	خره	ض	ضرب المثل	گ	أمینگه		

هر زبان سیستم صدای خاص خود را دارد. همان گونه که زبانها وجه مشترک دارند و داد و گرفت بین آنها یک مبحث هتمی است، اکثراً صداهای زبان منجانی در زبان های دری، پشتو و سایر زبان های پامیری موجود است. برای هر فونیم (صدا) در زبان منجانی یک حرف از زبان های افغانستان برگزیده شده است. تمام حروف که به زبان منجانی انتخاب گریده در زبان دری موجود است به استثنای ده خروف ذیل:

(أ)، (خ)، (ف)، (بن)، (ک)، (گ)، (ؤ)، (ی)، (ی) (ی)

حرف (أ) برای یک صدای مصوت در واژه های منجانی مورد استعمال دارد.

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
خار	أكاندي	akondi
کوه	سأسته	sasta
پا	پأله	pala

حرف (خ) در زبان های شغنایی، واخانی، پشتو و منجانی یکسان مورد استعمال دارد، اما این حرف در زبان منجانی در محدود واژه ها مورد استفاده قرار میگیرد. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
گزیدن	خبدا	tsɪbdɔ
چرده	خارگه	tsɔrɒgɒ
یک نوع پرنده	خیونی	tsiwəni

حرف (ک) انسدادی، کامی، بی آوا است و در افغانستان تنها در زبان منجانی مورد استعمال دارد. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
خانه	کأی	caj
کرم	کرم	cərm
انگشت	اگشخه	əgəʃcə

حرف (گ) انسدادی، کامی، بی آوا بوده در افغانستان تنها در زبان منجانی مورد استعمال دارد.
به طور نمونه:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
گم/ ناپدید	گب	ɟib
دراز	قأنگ	vaŋɟ
سیب	أمینگه	amiŋɟə

حرف (بن) سایشی، کامی، بی آوا بوده که بر علاوه زبان منجانی در زبان های شغنانی و اخانی نیز مورد استفاده دارد.
به طور نمونه:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
داغ	بنیغ	ɟiɣ
تلی (نام ده)	بنئولی	ɟuli
روز	میین	miɟ

حرف (ف) در زبان های شغنانی، و اخانی و سایر زبان های مختلف جهان مورد استعمال دارد، اما در زبان منجانی بیشتر مورد استفاده قرار میگیرد.
به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
برادر	قراي	vɾɔj
بالشت	قزني	vʊzni
بال	قازرگه	vɔzɛrgə

حرف (ؤ) در زبان منجانی صدای مصوت را نشان میبند است. در زبان منجانی فرق بین مصوت (ؤ) و نیم-مصوت (و) قابل اهمیت. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
پسر	پؤر	pur
عروسی	والؤ	wɔlu
چهار مغز	اغؤزه	əɣuza

حرف (ی) در زبان منجانی تنها در آخر واژه ها مورد استفاده داشته و همیشه به گونه نیم مصوت استعمال میگردد. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
کاکا، ماما	بای	bɔj
خاک	غرای	ɣraj
توت	تؤی	tuj

حرف (ي) در زبان منجانی تنها در آخر واژه ها مورد استفاده داشته و همواره به گونه مصوت استعمال میگردد. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
زنبور	بمبيري	bəmbəri
گوسفند	پیزأبني	pizaçi
زرد آلو	چيري	tʃiri

حرف (ې) در زبان منجانی بیشتر استفاده داشته و یک صدای مصوت است. به طور مثال:

دری	منجانی	نمایش به الفبای آوانگاری بین المللی
مادر	نېنه	nənə
کف دست	پېنه	penə
آوردن	أڤزدا	avezdə

در زبان منجانی حرف های (ث)، (ح)، (ذ)، (ص)، (ض)، (ط)، (ظ) و (ع) تنها در واژه های وامی که از زبان عربی گرفته شده اند استعمال میگردند. در زبان دری و زبان منجانی واژه های عربی بیشتر مورد استفاده دارند، مگر این حروف در هیچ واژه-ی اصلی زبان منجانی مورد استعمال ندارند.

جدول ذیل در مورد الفبای زبان منجانی وضاحت بیشتر میدهد. هر حرف در آغاز، میان و آخر واژه ها مورد استفاده دارد. و هر حرف در هر بخش واژه مورد استعمال ندارد از همین لحاظ در بعضی از قسمت های جدول خانه خالی گذاشته شده است. تلفظ هر کلمه نیز با استفاده از الفبای آوانگاری بین المللی تحریر گردیده. در ستون آخر برای هر حرف یک شماره رسمی به طور یونیکود (Unicode) در تحریر درآوردیم.

یونیکود (Unicode)	آخر واژه	در وسط واژه	ابتدا واژه	IPA	الفبای منجانی	
U + 0622	--	--	آخسه [ɔxʃə] شش six	ɔ	آ	1.
U + 0627	پا [pɔ] همه all	پاپ [pɔp] پدر کلان grandfather	اگمین [əɡmin] عسل honey	ə/ɔ	ا	2.
U + 0623	--	ساسته [sasta] کوه mountain	اکاندي [akɔndi] خار thorn	a	أ	3.
U + 0628	گب [ɟb] گم lost	کباقم [kəbɔvəm] کم میکنم I trim	ببؤک [bəbuk] هدهد hoopoe bird	b	ب	4.
U + 067e	پاپ [pɔp] پدر کلان grandfather	پاپر [pɔpʊr] زیاد a lot	پیزأبئی [pizaɟi] گوسفند sheep (m)	p	پ	5.
U + 062a	تات [tɔt] پدر father	سؤته [suta] چاق fat	تالا [tɔlɔ] دیگ pot	t	ت	6.
U + 062b	حدیث [hadis] حدیث hadith	تأثیر [tɔsir] تأثیر affect	ثمر [samar] ثمر fruit	s	ث	7.
U + 062c	رج [rɔdʒ] مشکل difficult	ویجبتا [widʒetɔ] بالا کردن to lift up	جوک [dʒuk] جیب pocket	dʒ	ج	8.

U + 0686	وچ [wʊtʃ] سر پاه upright, upward	شيفچه [ʃiftʃa] شرفه آب waterfall	چام [tʃəm] چشم eye	tʃ	چ	9.
U + 062d	صلح [sil] صلح peace	رحم [rəm] رحم mercy	حجره [hədʒərə] حجره store room	h	ح	10.
U + 062e	ماخ [mɑx] ميخ nail	يخه [jixə] خواهر Sister	خوشکي [xuʃci] بزرگ قوم tribal leader	x	خ	11.
U + 0685	--	--	خارگه [tsərəgə] چرده type of bird	ts	خ	12.
U + 062f	لاند [lənd] دندان tooth	پديو [pədiu] دست کش glove	دگدر [dɪgdər] خورد small	d	د	13.
U + 0630	--	--	ذخيره [zaxirə] ذخيره storage	z	ذ	14.
U + 0631	يؤر [jʊr] آتش fire	چيري [tʃiri] زرد آلو aprocat	رأوسه [rawsə] روباه fox	r	ر	15.
U + 0632	فيز [fiz] سينه chest	قزه [vuzə] بز goat (female)	زؤنگگ [ˈzʊŋgɪk] بچه boy	z	ز	16.
U + 0698	ايژ [ʔiʒ] مار snake	شژنه [ʃʒnə] سوزن needle	ژنکه [ʒɪnkə] زن woman	ʒ	ژ	17.

U + 0633	وېس [wes] حالا now	فسكه [fiskə] بيني Nose	سكوپت [skwet] چوب wood	s	س	18.
U + 0634	ويش [wiʃ] كا hay	وښياندا [wəʃjəndə] گرسنه شدن to be hungry	ښېندا [ʃendə] نوښيدن to drink	ʃ	ش	19.
U + 069a	ميين [miç] روز day	پيز اېني [pi'zəçi] گوسفند sheep (m)	بېرأى [çraj] سه three	ç	بن	20.
U + 0635	خلاص [xaləs] خلاص finished	نصيحت [nəsiət] نصيحت advice	صابون [səbon] صابون soap	s	ص	21.
U + 0636	غرض [γəraz] غرض grudge	راضى [rəzi] راضى pleased	ضرب المثل [zarb almasal] ضرب المثل proverb	z	ض	22.
U + 0637	خياط [xajət] خياط tailor	وطن [watan] وطن homeland	طاووسه [təʔusə] طاووس peacock	t	ط	23.
U + 0638	لحاظ [lahəz] لحاظ point of view	وظيفه [wazifa] وظيفه job	ظرف [zarf] ظرف dish	z	ظ	24.
U + 0639	نوع [naw] نوع type	قلعه [qala] قلعه castle	عقل [aql] عقل intellect	a	ع	25.
U + 063a	ميغ [miy] اير cloud	ملگنه [mɪlɣəyə] لاى mud	غالغ [ɣəlv] سگ dog	ɣ	غ	26.

U + 0641	خف [xəf] کف صابون soap suds	وارفه [wɔrfə] برف snow	فیا [fiɔ] بیل shovel	f	ف	27.
U + 06a4	یرف [jɪrv] دهن mouth	نقی [nəvi] می بارد raining	فریگه [vrigə] ابرو eye brow	v	ف	28.
U + 0642	بیرق [bajraq] بیرق flag	لقیڤدا [ləqɛvdɔ] شور دادن to shake	قؤل [qul] آب استاده puddle	q	ق	29.
U + 06a9	جۆک [dʒuk] حیب pocket	آکاندی [akəndi] خار thorn	کتیؤ [ktju] کتاب book	k	ک	30.
U + 0762	سپیشک [spɪʃc] رنگ خاکی brown	کنخیکه [kəncikə] دختر girl	کای [caj] خانه house	c	ک	31.
U + 06af	پارگ [pərg] موش mouse	فریگه [frigə] کیک (حشره) flea	گل [gul] گل flower	g	گ	32.
U + 06B1	قأنگ [vanʃ] دراز long	زؤنڠگ [zʊnʃɪŋg] بچه boy	گب [ʃɪb] گم lost	ʃ	گ	33.
U + 0644	پل [pəl] نشانی پای footprint	خوله [xulə] کلا hat	لقر [ləvr] دروازه door	l	ل	34.
U + 0645	پام [pəm] پشم wool	نأمالگه [naməlgə] نمک salt	مامه [məmə] مادر کلان grandmother	m	م	35.

U+0646	شفين [ʃfin] شانه comb	نېنه [nenə] مادر mother	ناخچير [naxtʃir] آهو كوهی ibex	n	ن	36.
U+0648	ليو [liu] بد bad	أود [awd] حوض pond	وري [wəri] بره lamb	w	و	37.
U+0624	والؤ [wəlu] عروسی wedding	پؤر [pur] پسر son	--	u	ؤ	38.
U+0647	تأكه [taka] نر بز billy goat	پهلوان [paluwən] پهلوان champion	هوشيار [ʔuʃijər] هوشيار clever	a/ʔ	ه	39.
U+06CD	قراى [vrəj] برادر brother	--	--	j	ى	40.
U+064A	أكاندي [akəndi] خار thorn	--	--	i	ي	41.
U+06d0	--	نېنه [nenə] مادر mother	--	ε	ې	42.
U+06cc	--	قيرا [virə] بار load	يؤر [jur] آتش fire	i/j	ى	43.

آوانگاری زبان

موارد ذیل روش تخنیکی آوانگاری و رسم الخط زبان منجانی را مورد بحث قرار میدهد.

فونیم های صامت

	لمبی	دندانی	پسا بیره یی	برگشته	کامی	نرم کامی	ملازی
انسدادی	p b	t d			c ʃ	k g	(q)
سایشی	f v	s z	ʃ ʒ	(s) (z)	ç	x ɣ	
انسدادی سایشی		t̪s (d̪z)	t̪ʃ d̪ʒ	(t̪s) (d̪z)			
انفی	m	n					
ضربه ای		r					
صدای نزدک شونده	w	l			j		(h)

(فونیم های کم یاب یا حاشیه وی داخل قوس ها قرار دارند)

یکی از ویژه گی های برجسته روش صدا در زبان منجانی صامت های کامی اند، که بر علاوه صدای نزدیک شونده ی کامی (/j/) زبان منجانی سه صدای کامی دیگر نیز دارد که عبارت اند از /ç/ /ʃ/ . نظر به سخن استاد سکیرفو (زبان شناس) که درچنین صورت کامی ها کاملاً به گونه واضح نمایان میشوند.²

نظر به گفته استاد سکرفو در زبان منجانی آواهای [h]، [χ] و [q] در واژه های وامی نیز دیده میشوند، اما در تحقیق که نمودیم، به مثال از تلفظ [χ] سر نخوردیم. و در مورد [h] و [q] باید گفت که ما در جریان تحقیق این را دریافتیم افراد تحصیل کرده به زبان منجانی صحبت میکنند ایشان [q] [h] و را در واژه های وامی زبان عربی تلفظ میکنند. مانند: [haq] (حق)، در هنگام درست یاسریع صحبت کردن در واژه های وامی عربی [h] و [ʔ] تلفظ میکنند.

² Prods O. Skjærvø, Yidgha and Munji. 4.2.2.3.2.

در بیشتر کلمات زبان منجانی که با حروف مصوت آغاز میگردند. [ʔ] یا [h] قبل از حروف صدا دار استفاده میشود. در سال 2009 (۱۳۸۸) ایدلمن و دادخداوه این را تذکر داده اند که در زبان های پامیری این مشخص گردیده است که [h] به گونه درشت باشد در آغاز و اول کلمات مورد استعمال دارد، اما [q] تنها در کلمات وامی تلفظ میگردد. در جریان پژوهش ما مثال های متعدد این صدا را در گفتارهای معمولی افراد مشاهده نمودیم.

بعضی از گوینده گان زبان منجانی، فونیم /q/ را به صدا [k] تلفظ میکنند اما افراد تحصیل کرده آنرا به گونه درستش تلفظ میکنند. بنابراین میتوان /q/ نیز یک فونیم خواند.

دو نوع صدای دیگر را نیز میتوان مورد بحث قرارداد، اما این هر دو صدا شامل بحث فونیمها نیستند.

1- [r] در مثال [qəɾas kəɾə] (قرس کرا) که معنی آن خرخر زدن است که گریه ها در می آورند

2- [B] در مثال [BBB] صدای است که چوپان ها برای صدا کردن رمه استفاده میکنند.

صامت های جوره پی مشکوک

معنی دری	معنی به انگیسی	نمایش به منجانی با الفبای آوا نگاری بین المللی	نمایش به حرف منجانی	جفت های مشکوک
توسط، همراه بیل	<i>by, with shovel</i>	/pia/ /fia/ or /fiə ³	پ / ف	/p/ /f/
نصیحت کردن بندآب	<i>advice dam</i>	/pund/ /bund/	پ / ب	/p/ /b/
بیل بودن	<i>shovel be.PST.3SG</i>	/fia/ or /fiə/ /via/	ف / ف	/f/ /v/
آن را آنها	<i>him/it they</i>	/vaj/ /waj/	و / ف	/w/ /v/
پر، مملو تیر چوبی	<i>full wooden beam</i>	/bɔɾ/ /vɔɾ/	ب / ف	/b/ /v/
طولانی، دراز دول آسیاب	<i>long (time, distance) wheat hopper (part</i>	/tul/ /dul/	ت / د	/t/ /d/

³ The pronunciation [fia] represents the south dialect and [fiə] represents the north dialect.

	<i>of a traditional mill)</i>			
چرده سایه	<i>type of bird shade</i>	/tsɔrəyə/ /səgə/	خ / س	/ts/ /s/
چرده خوب	<i>type of bird well</i>	/tsɔrəyə/ /tʃɔrə/	خ / چ	/ts/ /tʃ/
خانه چای	<i>house tea</i>	/caj/ /tʃaj/	چ / ک	/tʃ/ /c/
چای جای	<i>tea place</i>	/tʃaj/ /dʒaj/	چ / ج	/tʃ/ /dʒ/
فردا زخمی	<i>tomorrow injured</i>	/sar/ /zar/	س / ز	/s/ /z/
سال شال	<i>year a long, thick head scarf (shawl)</i>	/səl/ /ʃəl/	س / ش	/s/ /ʃ/
تلی، نام یک قریه شوله	<i>Tili (village name) rice pudding</i>	/çuli/ /ʃula/	بن / ش	/ç/ /ʃ/
تیلی نام یک قریه کلا گلوله، مرمی کرشنیل، سوزن بافندگی	<i>Tili (village name) hat bullet knitting needle</i>	/çuli/ /xulə/ /piçə/ /sixə/	بن / خ	/ç/ /x/
شال نازک خال	<i>thin shawl spot</i>	/ʃəl/ /xəl/	ش / خ	/ʃ/ /x/
زدن شدن	<i>to hit to become</i>	/zɪɔ/ /ʃɪɔ/	ش / ژ	/ʃ/ /z/
میماندا تماشا میکند	<i>stay.PRS.3SG watch.PRS.3SG</i>	/wɪzɪt/ /wɪʒɪt/	ز / ژ	/z/ /ʒ/
جنگ کردن جاروب	<i>to fight broom</i>	/dɪftə/ /rɪfə/	د / ر	/d/ /r/
بدل دیدن	<i>fake saw</i>	/badal/ /ara/	۷د۷ / ۷ر۷	/VdV/ /VrV/
خانه کی	<i>house who</i>	/caj/ /kai/	ک / ک	/c/ /k/
اشپلاق سند، حرام زاده	<i>whistle.PRS child born out of wedlock</i>	/fɪc/ /sɪʃ/	ک / گ	/c/ /ʃ/

بوسه کن بکف	<i>greet by kissing</i> .PRS <i>split open</i> .PRS	/gəf/ /kəf/	گ / ک	/g/ /k/
چیز سند، حرام زده	<i>thing</i> <i>child born out of</i> <i>wedlock</i>	/ʃtɪŋ/ /sɪʃ/	گ / گ	/g/ /ʃ/
کفین پایان شدن	<i>split</i> .IMP <i>lather</i>	/kəf/ /xəf/	خ / ک	/x/ /k/
دیوار ای	<i>wall</i> <i>O (vocative</i> <i>marker)</i>	/xejə/ /hɛ ⁴ /	--	/x/ /h/
خوشحال گوشت	<i>happy</i> <i>meat</i>	/xuʃ/ /yʃ/	خ / غ	/x/ /ɣ/
گندم بخاری	<i>wheat</i> <i>wood stove</i>	/ɣəndum/ /gandul/	گ / غ	/ɣ/ /g/
نام، اسم مادر کلان	<i>name</i> <i>grandmother</i>	/nɔm/ /mɔm/	ن / م	/n/ /m/

جایگاه و تغییرات صدا در صامت ها

/p/ [p] [p^h]
این فونیم انسدادی دولبی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبا به الفبا زبان منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری

⁴ This is also pronounced with a glottal stop /ʔ/

صبح	<i>morning</i>	پگه	pə'ga	p ^h ə'ga	در ابتدا کلمات
پدرکلان	<i>grandfather</i>	پاپ	pɒp	p ^h ɒp ^h	در آخر کلمات
پیش	<i>front</i>	آپیر	'apɪr	'ʔap ^h ɪr	در وسط کلمات

صداهاى انسدادى بی آوایی /k/ ، /t/ و /p/ در صورتیکه بعد از مصوت ها قرار گیرند دمیده تلفظ میگردند، اما در آخر کلمات، گاهی دمیده و گاهی نادمیده تلفظ میگردند.

/b/ [p'] [b]

این فونیم انسدادی دولبی آوادر است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	'bɒbʊk	'bɒbʊk	ببؤک	<i>hoopoe bird</i>	هدهد
در آخر کلمات	kɒp'	kɒb	کب	<i>a little</i>	کم
در وسط کلمات	'ʔabɔʃ	'abɔʃ	أبش	<i>rake</i>	چنگال

نکته: /b/ در آغاز کلمات اندکی دمیده تلفظ میگردد، این فونیم گاهی اوقات در آخر کلمات به گونه صدای انسدادی نارهیبه [p'] تلفظ میگردد. بنا بر این اساس، آخر کلمات که با /p/ اند از /b/ فرق دارند چون در آخر کلمات /b/ به صدای [p'] و [b] می آید، اما فونیم /p/ در آخر کلمات مانند [p] ویا [p^h] به نمایش در می آید.

/f/ [f]

این فونیم سایشی لب-دندانی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش بهالفبای زبان منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	'fio	'fio	فیا	<i>shovel</i>	بیل
در آخر کلمات	dɪf	dɪf	دف	<i>fight.PRS</i>	جنگ کن
در وسط کلمات	'rɪfə	'rɪfə	رفه	<i>broom</i>	جاروب

/v/ [v] [f]

این فونیم سایشی لبی - دندانی آوادر است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	vɪn	vɪn	ڤن	<i>below</i>	زیر / پایان
در آخر کلمات	surv/surf	surv	سورڤ	<i>hole</i>	سوراخ
در وسط کلمات	'nəvi	'nəvi	نڤي	<i>rain</i>	باران

فونیم /v/ در آخر بیشتر کلمات بیصدا است، بنا براین به گونه [f] تلفظ می‌گردد .

در زبان منجانی تمام صداهای انسدادی آوادر و سایشی آوادر گاهی در آخر کلمات به گونه بی آوا قرار می‌گیرند، بناً فونیم /v/ نیز از این قانون پیروی می‌کند.

/t/ [t], [tʰ]

این فونیم انسدادی دندانی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	t ^h amusi	tamusi	تمؤسي	fallow	زمین شخم شده و نکاشته
در آخر کلمات	skwet	skwet	سکوبت	stick	چوب
در وسط کلمات	'bat ^h ik	'batik	بآتک	a type of pudding	بَت

/d/ [d] [t^h]

این فونیم انسدادی دندانی آوادر است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	dr'qin	dr'qin	دقین	sad	دق ، خسته
در آخر کلمات	?awd	awd	اود	body of water	حوض
در وسط کلمات	'?idir	'idir	ایدیر	other	دیگر

نکته: /d/ معمولاً در آخر کلمات به گونه [t^h] به نمایش درمی آید، در تحقیق که ما انجام دادیم با نمونه از مثال که در آخر آن [d] واقع گردد و قبل از آن یک صامت بیصدا باشد سر نخوردیم.

بعد از مصوت ها در آخر کلمات فونیم /d/ به گونه [d] یا [t^h] می آید اما فونیم /t/ به مانند [t] یا [t^h] تلفظ میگردد.

هنگامیکه /d/ قبل از یک صامت با آوا قرار می گیرد در این صورت فونیم /d/ در آخر کلمات به گونه با آوا باقی می ماند .

یکی از تغییرات عمده d* را به [l] در زبان های ایرانی شرقی میتوان مشاهده کرد. که این در قدیم در زبان های سکه و باختری معمول بود، در این اواخر در زبان های پشتو و منجانی شاهد آن هستیم.

معنی به زبان دری	معنی به زبان منجانی	معنی به زبان انگلیسی	نمایش براساس الفبای اوانگاری بین المللی به زبان دری	نمایش براساس الفبای اوانگاری بین المللی به زبان منجانی
دست	لاست	<i>hand</i>	dəst	ləst
دارم	لارم	<i>I have</i>	dar-am	ləɾ-əm
دانه	لانه‌غه	<i>grain (single kernal)</i>	dəna	lənəɣə
دندان	لانده	<i>tooth</i>	dandən	ləndə
دار-	لار-	<i>have.PRS-</i>	dər-	ləɾ-
دم	لم	<i>tail</i>	dum	ləm
دو	له	<i>two</i>	du	lə
دختر	لغده	<i>daughter</i>	duxtar	ləɣdə
دروازه	لقر	<i>door</i>	darwaza	ləvər
دور	لره	<i>far</i>	dur	ləɾə
دوشیدن	لغدا	<i>to milk</i>	dʊʃidan	ləɣdə/luʒ-
دامن	لانده	<i>skirt, hem</i>	dəman	ləndə
ده	لامه	<i>village</i>	de (dama*)	ləmə
دام / تله	لامگه	<i>snare</i>	dam (damaka*)	ləməɣa

همچنان در لهجه منجانی جنوبی /d/ را قبل از /r/ بگونه [1] تلفظ می‌کنند.

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	نوشتن به الفبا زبان منجانی	نمایش به منجانی لهجه شمالی	نمایش به منجانی لهجه جنوب
خواب کردن	<i>to sleep</i>	ودرایا ولرایا	widrəɟə	wilrəɟə
مهره	<i>bead</i>	مدرآغه ملرآگه	mɪdrəɣə	mɪlrəɣə

/ts/ [ts]

این فونیم انسدادی - سایشی بیره بی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبا زبان منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	tsiwas	tsiwas	چیوأس	chirp	صدای پرند
در آخر کلمات	--				
در وسط کلمات	tsutsəni	tsutsəni	خُوخنی	a type of bird	یک نوع پرند

این فونیم نه آنقدر نادر است و نه آن قدر معمول.

بعضی از افراد که در جنوب منجان زندگی میکنند با لهجه جنوبی [ts] را به گونه [tʃ] تلفظ میکنند.

- [tsərəɣa] یک نوع پرند است در تلفظ لهجه شمال.
 [tʃərəgə] یک نوع پرند است در تلفظ لهجه جنوب.
 [tsəbd] چندی کردن / پوچیدن، در تلفظ لهجه شمال.
 [tʃəbd] چندی کردن / پوچیدن، در تلفظ لهجه جنوب.

/dʒ/ [dʒ]

این فونیم انسدادی - سایشی بیره بی آوادار است .

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	--				
در آخر کلمات	--				
در وسط کلمات	ʔədʒio	ədʒio	أدزیه	skin container	مشک، خیچه

در جریان تحقیق ما این را دریافتیم که [dʒ] به ندرت در کلمات واقع می‌گردد، تنها نمونه بی که بدان سرخوردیم [ʔədʒiə] "مشک" بود که در لهجه شمالی تلفظ می‌گردید، اما بعضی مردم جنوبی همین واژه را [ʔədʒia] تلفظ می‌کنند.

/tʃ/ [tʃ]

این فونیم انسدادی-سایشی پسا بیره بی است، که در ابتدا، آخر و بین واول ها واقع می‌گردد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به ال منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	tʃal	tʃal	چال	wet	تر / نمناک
در آخر کلمات	pitʃ	pitʃ	پیچ	lukewarm	شیرگرم
در وسط کلمات	zatʃəʔə	zatʃəʔə	زچغه	woman who has recently had a baby	زچه

[dʒ] /dʒ/

این فونیم انسدادی - سایشی پسا بیره بی آودار است، که در ابتدا، آخر و بین واول ها واقع می‌گردد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	$\overline{dʒ}ɒnd$	$\overline{dʒ}ɒnd$	جاند	<i>very</i>	بسیار
در آخر کلمات	$pɒndʒ$	$pɒndʒ$	پانج	<i>five</i>	پنج
در وسط کلمات	$'ladʒəm$	$'ladʒəm$	لجام	<i>reigns and bridle</i>	لجام، قیزه

این هر دو صدا ([tʃ] ، [dʒ]) نسبت به تلفظ انگلیسی عقب تر تلفظ میشوند.

$\overline{tʃ}$ / $\overline{tʃ}$ /

این فونیم انسدادی-سایشی برگشته بی آوا است که خیلی یک فونیم نادر می‌باشد و در تحقیق که ما انجام داده ایم تنها در یک واژه بیان گردیده است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	مثال به منجانی	مثال به انگلیسی	مثال به دری
در ابتدا کلمات	--	--		- -	
در آخر کلمات	--	--		- -	
در وسط کلمات	$ptʃə$	$ptʃə$	پچه	lukewarm	شیرگرم

حتا در همین یک مثال $\overline{tʃ}$ بعضی از افراد به زبان منجانی صحبت میکنند آنرا به گونه پسا بیره بی $\overline{tʃ}$ تلفظ میکنند.

در تحقیق که ما انجام داده ایم کدام نمونه مثال از $\overline{dʒ}$ را سر نخوردیم. **گرونبرگ** $[rɒdʒ]$ ("مشکل") را تذکر داده، اما نظر به تحقیق که از گوینده گان محل ما انجام دادیم این را دریافتیم که معمولاً از انسدادی - سایشی پسا بیره بی $\overline{dʒ}$ به این کلمه استفاده میکنند. کلمات که **گرونبرگ** یاد داشت نموده است که در آنها $\overline{tʃ}$ و $\overline{dʒ}$ خیلی کم بودند، در جریان پژوهش ما این را دریافتیم که بیشتر از گوینده گان محل $\overline{tʃ}$ و $\overline{dʒ}$ را بجای همتای برگشته آن استفاده میکنند که این در تغییر است نظر به هر گوینده که میتوان این را یک تغییر آزاد ناپایدار خواند.

[s] /s/

این فونیم در تمام جایگاه‌های صدا سایشی ناوه دار بیره بی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	Spi	spi	سپی	white	سفید
در آخر کلمات	wes	wes	و پس	now	حالی
در وسط کلمات	'pusə	'pusə	پوسر	head	سر، کله

[z] /z/

این فونیم سایشی ناوه دار بیره بی آوادار است که در تمام جایگاه صدا یکسان تلفظ میگردد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	Zit	zit	زیت	yellow	زرد
در آخر کلمات	fiz	fiz	فیز	chest	سینه، پیشبر
در وسط کلمات	'vɔzəɾɣə 'vɔzərgə	'vɔzəɾɣə 'vɔzərgə	قازرگه	wing	بال

/ʃ/ [ʃ], [ʒ]

این فونیم در تمام جایگاه‌های صدا سایشی ناوه دار پسا بیره بی بی آوا است.

بعضی از گوینده‌گان این فونیم را نیز به شکل سایشی ناوه بی برگشته [ʒ] استفاده میکنند، که هیچ فرق لغوی یا دستوری بین [ʃ] و [ʒ] وجود ندارد، به گونه متقابل و انحصاری در جایگاه‌های صدا واقع میگردد. و تنها از نگاه آوایی، صداهاى مختلف را به خود اختیار میکنند.

مثال به دری	مثال به زبان انگلیسی	مثال به زبان منجانی	نمایش واجی	نمایش آوایی	جایگاه صدا
می نوشد	<i>drink.PRS.3SG</i>	شېند	ʃɛnd	ʃɛnd	در ابتدا کلمات
علف خشک، کاه	<i>hay</i>	ویش	wiʃ	wiʃ	در آخر کلمات
رفیده	<i>woven pad</i>	باشش	baʃɪʃ	baʃɪʃ	در وسط کلمات

/ʒ/ [ʒ], [ʒ]

این فونیم سایشی ناوه دار پسا بیره بی آوادار است و شکل سایشی ناوه دار برگشته آوادار [ʒ] همچنان از فرق های آوایی یک حالت جداگانه و صداهای متغیر را به خود اختیار میکند.

مثال به دری	معنی انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش واجی	نمایش آوایی	جایگاه صدا
زد	<i>hit.PST.3SG</i>	ژیّه	ʒiə	ʒiə	در ابتدا کلمات
مار	<i>snake</i>	ایژ	iʒ	ʔiʒ	در آخر کلمات
ریش	<i>beard</i>	پارژه	ʒɔrʒə	ʒɔrʒə	در وسط کلمات

/ʒ/ [ʒ], [ʒ]

فونیم /ʒ/ ضربه بی بیره بی آوادار است اما [ʒ] نزدیک شونده برگشته آوادار است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبا زبان منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	rəzgi	rəzgi	رزگی	small	کوچک
در آخر کلمات	mɛr	mɛr	مېر	man	مرد
در وسط کلمات	'mɪrɔ	'mɪrɔ	میرا	sun	آفتاب

/r/ به گونه [ɾ] تلفظ می‌گردد هنگامی که به گونه مستقیم قبل از /t/ و /d/ واقع گردد. مثلا: "لورد" /lɔrd/ [luɾd] معنی آن "می‌گریزد" یا "فرار می‌کند" است.

اما بعضی تغییرات در لهجه شمال و جنوب است که در فعل شخص سوم مفرد استعمال می‌گردد، هنگامی که فعل با "- یرد" [-iɾd] /-iɾt/ ختم گردیده باشد در صورت که "- ید" [-id] در آن افزون گردد.

معنی به دری	معنی به انگلیسی	نمایش به الفبا زبان منجانی	نمایش به لهجه شمالی	نمایش به لهجه جنوبی
میدوزد	sew.PRS.3SG	ژید / ژیرد	[ʒid]	[ʒɪrd]
میبراید	go out.PRS.3SG	نید / نیرد	[nid]	[nɪrd]
میشکند	break.PRS.3SG (intransitive)	فرید / فریرد	[vrɪd]	[vrɪrd]

/c/ [c̥], [c̄]

فونیم /c/ در آغاز و آخر کلمات، انسدادی کامی بی آوا است.

در بین مصوت ها /c/ به گونه [c̄] ویا [c̄c̄] به نمایش درمی آید، و تنها فرق که میان آنها وجود دارد یکی آن به گونه کامی درمی آید و دیگر آن به گونه سایشی. هر دو آنها بعد از یک صدا انفی واقع گردند شاهد دیگر گونی آوایی آنها خواهیم بود.

/kuncikə/ دختر ['kunjɛ'ikə]

/kuncikə/ دختر ['kunjɛ'çikə]

این تفاوت‌های گفتاری میان لهجه های شمال و جنوب نبوده، و نه یک اصل است بلکه به گونه اختیاری است که مردم در گفتار خویش استفاده میکنند.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	cʲaj	caj	کَای	house	خانه
در آخر کلمات	spuʃcʲ	spuʃc	سپشک	brown	رنگ خاکی
بعد از انفی	'kunjɛ'çikə 'kunjɛ'ikə	'kuncikə	کنککه	girl	دختر
در وسط کلمات	kwicʲə kwicəçə	kwicə	کوکه	short	کوتاه

فونیم های /c/ و /i/ + /k/ از هم فرق های را دارا اند.

/caj/ کھی "خانه"

/kaj/ کھی "کی"

/tʃaj/ چھی "چای"

تعداد از اسم های مذکر که در لهجه شمال با آوایی [-ɔ] ختم میشوند و در لهجه جنوب با آوایی [-a] . هنگامی که به این اسم ها پسوند علاوه گردد همراه با یک مصوت در لهجه جنوب [c] علاوه میگردد و در لهجه شمال [k].

لهجه شمالی	لهجه جنوبی	به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی دری
mirɔ-c-an	mirɔ -k -an	میراکان میراکان	sun.OBL.M .SG	آفتاب
zunjɪɔ -c-an	zunjɪɔ -k -an	زُونجگاکان زُونجگاکان	boy.OBL.M .SG	بچه
xʃirɔ-c-an	xʃirɔ -k -an	خشیراکان خشیراکان	milk.OBL. M.SG	شیر

/ʃ/, [ʃ̥]

فونیم /ʃ/ انسدادی کامی باوا است و [ʃ̥] انسدادی – سایشی کامی آوا دار.

کاربرد فونیم /ʃ/ موازی است باهمتای بی آوایش /c/، یکی از فرق های عمده آن این است که /ʃ/ در ابتدا کلمات به ندرت واقع میگردد.

فونیم /ʃ/ به گونه های [ʃ̥] و [ʃ] تحقق میابد در صورت که بعد از انفی واقع گردد، در آخر کلمات به گونه بی آوا نیز واقع میگردد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	ʃɪb	ʃɪb	گب	lost	گم، ناپدید
در آخر کلمات	vənc/ vənçç	vənʃ	فانگ		دراز
در وسط کلمات	--	--		--	--
بعد از انفی ها	'zʊnʃɪk/ 'zʊnʃ̥ɪk	zʊnʃɪ	زونگگ	boy	بچه

این فونیم گاهی اوقات در آخر کلمات به گونه بی آوا مییابد مانند: /vənʃ/ → [vənç]. این فونیم به گونه معمول به شکل آوادار /ʃ/ است زیرا اگر پسوند جمع به آن علاوه گردد این فونیم به گونه آوادار [ʃ] استفاده میشود. در مشخصه ذیل:

"دراز" [vənʃi] = /-i/ + /vənʃ/

یک مشخصه باقاعده است که باعث تغییرات در میان لهجه های شمالی و جنوبی میشود که آن عبارت از تبدیل /ʃ/ به [ʒ] است در صورت که بعد از صدا [l] واقع گردد.

معنی به دری	معنی به انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش به لهجه جنوبی	به لهجه شمالی
ذبح کن	to slaughter		تالگا تالیا [tɔljɔ]	[tɔljɔ]
لگد	Kick		پلگه پلیه [pɔljə]	[pɔljə]
پهلو	next to		الگآخه الیآخه [aljaxə]	[aljaxə]

/ç/ [ç]

این فونیم در تمام جایگاه های صدا سایشی کامی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	çraj	çraj	بنرأی	three	سه، شماره 3
در آخر کلمات	miç	miç	میش	day	روز
در وسط کلمات	pi'zaçi	pi'zaçi	پیزآبني	sheep	گوسفند نر

یکی از مثال های عام دیگر آن ادای این واژه "بنؤلي" /çuli/ ("تلی") است که نام یک قریه است در قسمت جنوب کران و منجان.

/l/ [l]

این فونیم در تمام جایگاه های صدا نزدیک شونده کناری بیره بی آوادار است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	lə	lə	له	two	دو
در آخر کلمات	fel	fel	فېل	lie	دروغ
در وسط کلمات	'pala	'pala	پآله	leg	پای

/k/ [k]

این فونیم انسدادی نرم کامی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	k ^h ɔp	kɔp	کاپ	<i>fish</i>	ماهی
در آخر کلمات	p ^h ɔcɪk	'pɔcɪk	پاتک	<i>woman's head scarf</i>	چادر
در وسط کلمات	'akɔndi	'akɔndi	آکاندی	<i>thorn</i>	خار

نمونه از فرق ها میان /k/ و /c/:

[kaj] کای "کی"

[caj] کای "خانه"

[pɪʃcə] پشکه "پشک"

[pəʃkə] پشکه "پارو، منجه"

[g] /g/

این فونیم انسدادی نرم کامی آوادار است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	gustɔ	'gustɔ	گستا	<i>to knead</i>	خمیر کردن
در وسط کلمات	pɪ'ga	pɪ'ga	پگه	<i>morning</i>	صبح
در آخر کلمات	pɔrg (South Munji) pɔry (North Munji)	pɔrg	پارگ	<i>mouse</i>	موش

معمولاً در آخر کلمات فونیم /g/ بی‌صدا شونده است، مخصوصاً در آخر عبارات و بیانات.

یک تناوب منظم آوایی میان لهجه شمال و جنوب در استفاده [g] و [ɣ] است، در لهجه شمالی کلمات که در آخر و وسط همراه با [g] ختم می‌گردند [ɣ] تلفظ میشوند. این آوا همواره فرق‌های را در وسط کلمات ایجاد میکند، اما در لهجه شمالی تنها [ɣ] است که در آخر و وسط کلمات واقع می‌گردد.

نمایش به لهجه شمالی	نمایش به لهجه جنوبی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به دری
'mæɣɪka	'mærgɪka	مرغکه مرگکه	<i>ant</i>	مورچه
'pɪɣə	'pɪgə	پگه پغه	<i>hair</i>	موی
'namɔɣa	'namɔlga	نهماغه نهملگه	<i>salt</i>	نمک
'jɔwɣə	'jɔwgə	یاوغه یاوگه	<i>water</i>	آب
zviɣ	zvug	زفغ زفوک	<i>tongue</i>	زبان

[x] /x/

این فونیم سایشی نرم کامی بی‌آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	xəjə	xəjə	خایه	wall	دیوار
در آخر کلمات	mɔx	mɔx	ماخ	1PL (pronoun)	ما
در وسط کلمات	'waxə	'waxə	واخه	root	ریشه

[ɣ] /ɣ/

این فونیم سایشی نرم کامی آوادار است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	ɣəniɣə	ɣəniɣə	غنیغه	sneeze	عطسه
در آخر کلمات	miɣ	miɣ	میغ	cloud	آبر
در وسط کلمات	ʔɔɣaj	ɔɣaj	آغای	come.PST.3SG	آمد

[q] /q/

این فونیم ملازی انسدادی بی آوا است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	qul	Qul	قؤل	puddle	قول
در آخر کلمات	buq	Buq	بوق	bump	تپه، برآمدگی
در وسط کلمات	dɪ'qin	dɪ'qin	دقین	sad	غمگین، دق

نظر به قول **سکارفو**، مردم منجان [q] را تنها در واژه های وامی مورد استعمال دارند، البته این واژه های وامی عربی اند که شامل زبان منجانی و دری گردیده اند.

مورگنستیرن به این اشاره نموده است که گوینده گان که به زبان منجانی صحبت میکنند روا میدارند که /q/ را مانند [k] تلفظ کنند. ما هم به فرموده ایشان موافقیم، اما در جریان تحقیق که ما انجام داده ایم تعداد زیاد از گوینده گان درگفتارشان [q] را مانند خودش تلفظ میکنند. این به این معنی است که زبان دری و عربی از سالیان زیادی با زبان منجانی در ارتباط بوده و بر زبان منجانی اثر کرده است. پس این واضح می سازد تا [q] را یک فون واقعی بخوانیم .

تعداد از نمونه های واژه های زبان منجانی که در آن صدا [q] مورد استعمال دارد قرار ذیل اند:

معنی به صدای منجانی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
/səqəw/	سقو	<i>water carrier</i>	سقو
/wəq/	واق	<i>greedy</i>	پرخور، حریص
/qəsit/	قاصد	<i>messenger</i>	قاصد
/qətan/	قطن	<i>crane</i>	قطن (یک نوع پرنده)
/qilmətj/	قلمچ	<i>tease</i>	قلمچ، تمسخر
/haq/	حق	<i>right</i>	حق
/qatan/	قطن	<i>sheep pen</i>	قطن
/qap ʒio/	قپ ژیا	<i>to snatch</i>	قپ زدن
/qəwzə/	قوزه	<i>a handful</i>	قوزه

/m/ [m] ([n] [ɲ] [ŋ])

این فونیم دو لبی انفی با آوا است و این همچنان محل تولید صدای یکسان دارد در مفصل بندی های انسدادی ذیل.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	miç	miç	میڭ	day	روز
در آخر کلمات	mɔm	mɔm	مام	grandmother	مادرکلان
در وسط کلمات	pəmə	pəmə	پمه	avalanche	برف کوچ

فونیم /m/ جایگاه تولید صدای خویش را به جایگاه انسدادی ها تعویض میکند. به گونه مثال در ریشه فعل زمان حال /ʃɔm/ (نوشیدن) به گونه [ʃɛnd] (مینوشد) در شخص سوم مفرد در می آید، که تشکیل آن این گونه است /-d/ + /ʃɔm/.

گاهی اوقات بعضی از گوینده گان از این قانون پیروی نمیکنند؛ یعنی جای تولید صدای انفی را تغییر نمیدهند. اما این به گونه اختیاری است.

به گونه ی نمونه بعضی از گوینده گان [ʃɛnd] میگویند اما اکثراً [ʃɛnd] تلفظ میکنند.

/n/ [n] [ŋ] [m]

این فونیم در ابتدا وسط و آخر کلمات به گونه انفی بیره یی آوادر استعمال میگردد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	nɛnə	nɛnə	نېنه	mother	مادر
در آخر کلمات	mən	mən	من	OBL. ISG (pronoun)	من
در وسط کلمات	'ɪnə	'ɪnə	اینه	blood	خون

صدای آوایی [n] و [ŋ] تنها به گونه مستقیماً قبل از انسدادی می آیند که در محل تولید صدا یکسان اند، چون صدا های انفی در اکثر زبان های دنیا محل تولید خود را با محل صدا انسدادی ذیل تعویض میکنند. زبان منجانی نیز دارای چنین خاصیت است .

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
قبل /b/	am'burə	an'burə	أمبره	<i>pliers</i>	انبر
قبل /c/	'kʊncɪkə	'kuncɪkə	کنککه	<i>girl</i>	دختر
قبل /f/	'amɪnɸə	'aminɸə	أمینگه	<i>apple</i>	سیب
قبل /k/	'zɪŋkə	'zɪnkə	ژنکه	<i>woman</i>	زن
قبل /g/	qʊŋ'gɔlə	qʊŋɔlə	قنگاله	<i>fiance.F</i>	نامزد (مونث)

بعضی از گوینده گان گاهی از قانون یکسان محل تولید صدا های انفی پیروی نمیکنند. به گونه مثال /dʒɪŋgɛl/ (جنگل) گاهی به گونه [dʒɪŋgɛl] تلفظ میگردد نه به گونه [dʒɪŋgɛl]. واژه /anbura/ (انبر) گاهی به گونه [ʔanbura] تلفظ میگردد نه به گونه [ʔambura]. یک بار دیگر قابل یاد آوری است که یکسان محل تولید صدا های انفی یک اصل است.

یکی دیگر از قواعد تغییرات صدا بین لهجه شمال و جنوب حذف-ن (صدا /n/) است قبل از /d/ و گاهی قبل از /g/. در لهجه جنوب /n/ حذف میگردد، اما در لهجه شمال چنین نیست.

نمایش به لهجه شمال	نمایش به لهجه جنوبی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان انگلیسی
vzɛdɔ	vzɛdɔ	قرپندا قرپدا	<i>to know</i>	فهمیدن
lɔd	lɔnd	لاند لاد	<i>tooth</i>	دندان
'yɔdum	'yɔndum	غاندم غامدم	<i>wheat</i>	گندم
tʃɛd	tʃɛnd	چپند چپد	<i>how many</i>	چند دانه
zug	ziŋg	زینگ زؤگ	<i>knee</i>	زانو

این قانون حذف-ن قبل از /d/ یک اصل است اما به ندرت این اتفاق قبل از /g/ واقع میگردد. در تمام مثال های ذیل در هر دو لهجه این تسلسل است که /ng/ به گونه [ŋg] تبدیل میشود.

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش به لهجه منجانی
چوب کلان/ دانگ / سوته	walking stick	دانگ	dɔŋg
نامزد (اناث)	fiance	قنگاله	qɔŋgalə
جنگل	forest	جنگل	dʒɪŋgəl
کوز	bent	چنگه	tʃɪŋgə

/j/ [ʔ] [j]

فونیم /j/ به گونه [j] تلفظ می‌گردد که کامی نزدیک شونده با آوا است و [ʔ] انسدادی چاکنای است، هرگاه در ابتدا کلمات اگر با مصوت /i/ پیرو گردد فونیم /j/ معمولاً به گونه انسدادی چاکنای [ʔ] تلفظ می‌گردد، اما گوینده گان بعضاً به گونه [j] تلفظ اش میکنند و آنها چنین می‌پندارند که این یک تلفظ عام است .

[ʔist] /jist/ "می برد"

[ʔi] /ji/ "ایور"

[ʔida] /jida/ "بچه کوچک"

اگر بدون از [i] با کدام مصوت دیگر پیرو گردد /j/ به گونه [j] تلفظ می‌گردد .

[jɔsp] /jɔsp/ "اسپ"

اگر در بین دو مصوت قرار گیرد و مصوت آخری آن /i/ باشد به گونه [j] یا [ʔ] تلفظ می‌گردد، در غیر آن /j/ به گونه [j] تلفظ می‌گردد که این در ابتدا و وسط کلمات واقع می‌گردد .

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای زبان منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	jixə	jixə	یخه	sister	خواهر
در ابتدا کلمات قبل از [i]	?ist	jist	ایست	bring.PRS .3SG	میرد
در وسط کلمات	Najin	najin	نآیین	to her	به او زن
در آخر کلمات	bəj	bəj	بای	uncle	ماما / کاکا

ردیف یا مرتبه مصوت و فونیم /j/ که به آن صدای ترکیبی خطاب میشود ، یا این /VV/ تسلسل میتواند نیز این گونه ترجمه کرد صامت های با افزون مصوت ها /VC/ .
 نظر به علم صرف منجانی این را بیان میکند که رشته یا تسلسل /VV/ صداهای اساسی پذیرفته میشوند.

/w/ [w]

این فونیم نزدیک شونده لبی - نرم کامی با او است و در ابتدا، وسط و انجام کلمات مورد استعمال دارد.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای زبان منجانی	معنی به زبان دری	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	wir3	wir3	ویرژ	string	تار
در آخر کلمات	saw	saw	سآو	mistake	اشتباه
در وسط کلمات	ɣɔwə	ɣɔwə	غاوه	cow	گاو

فونیم /k/ و /n/ همرا با /w/ با مصوت های چند گانه مورد استعمال دارند در اول هجا.

"سخره" /kwekə/ /kw/

"غار" /kwer/

"خوابید" /nwɔst/ /nw/

/h/ [ʔ] [h]

فونیم /h/ سایشی چاکنای بی آوا است و [ʔ] انسدادی چاکنای است.

[h] و [ʔ] صداهای دیگرگونی آزاد اند که در آغاز کلمات قبل از مصوت ها واقع میگردند، همچنان در واژه های وامی زبان دری و عربی نیز تلفظ میگردند توسط افراد تحصیل کرده.

در هر حالت [h] و [ʔ] به گونه صداهای دیگرگونی آزاد اند. این موضوع در گفتار و بیانیات **ایدلمن و دادخداوه** نیز چنین ذکر گردیده است. "یکی از خصصه های عام در زبان های پامیری نداشتن واج /h/ است. و پیش از اول در آغاز کلمه یا هجا به تنفس درشت ([h]) ادا میشود. این ادای درشت واجی نیست و به گونه احتمالی واقع میگردد."

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای مججانی	معنی به زبان انکلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	[haq] [ʔaq]	/haq/	حق	<i>(a) right</i>	حق
در آخر کلمات	--	--			
در وسط کلمات	--	--			

واج های مصوت

پسین	مرکزی	پیشین	
u		i	بسته
ʊ		ɪ	قریب بسته
ɔ	ə	ɛ	باز- میانه
	a		باز

زبان منجانی دارای 8 فونیم مصوت است که عبارت اند از $i, \varepsilon, \text{I}, u, \text{U}, \text{ɔ}, a, \text{ə}$ که این 5 مصوت $i, u, \varepsilon, \text{ɔ}, a$ طویل ادا میگردند و 3 تن مرکزی که $\text{I}, \text{U}, \text{ə}$ اند خفیف ادا میگردند.

مصوت های خفیف یا کوتا خنثی میگردند در هجا های نا فشار ، بنا براین افراد که به زبان مادری به منجانی صحبت میکنند از این خصوصیات کار بردی آگاه نیستند.

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش به زبان منجانی	جوره های مشکوک
میگیرد گرفت	<i>get.PRS.3SG</i> <i>get.PST.3SG</i>	غریڤد غرڤد	/ɣrɪvd/ /ɣrɪvd/	/i/ /ɪ/
میبرد برد	<i>take.PRS.3SG</i> <i>take.PST.3SG</i>	ڤیند ڤد	/vɪnd/, /vɪd/ /vɪd/	
پیر پسر / بچه	<i>old</i> <i>son</i>	پیر پور	/pɪr/ /pʊr/	/i/ /u/
پیش، قبلاً سیوجی	<i>before</i> <i>hip</i>	پیره پیره	/'pɪrə/ /'pɛrə/	/i/ /ɛ/
مادر ننو	<i>mother</i> <i>husband's sister</i>	نپنه ننه	/'nɛnə/ /'nənə/	/ɛ/ /ə/
فرستادن پریدن جفته (اسپ یا خر)	<i>to send (a person)</i> <i>a two legged kick</i> <i>(like a donkey)</i>	جڤفتا جفته	/'dʒɛftə/ /'dʒɪftə/	/ɛ/ /ɪ/
خسر خودم / خودی	<i>father-in-law</i> <i>self</i>	خُسُر خسر	/xu'sʊr/ /'xəsɾ/	/ʊ/ /ə/
پسر / بچه پر	<i>son</i> <i>full</i>	پور پُر	/pʊr/ /pʊr/	/u/ /ʊ/
گلو پدر	<i>throat</i> <i>father</i>	توتّه تات	/tʊtə/ /tət/	/u/ /ɔ/
سیر شد پهلوی / بر علاوه موش	<i>became full</i> <i>beside, side</i> <i>mouse</i>	بار بَار پارگ	/bɑr/ /bɑr/ /'pɑrg/	/ɑ/ /ɔ/

برگ شما اینها	<i>leaf</i> <i>2PL.NEAR</i> (<i>pronoun</i>) <i>3PL.OBL.NEAR</i> (<i>pronoun</i>)	بَارگ ماف مَاف	<i>/'barg/</i> <i>/mɔf/</i> <i>/maf/</i>	
او من پسوند مفرد شخص اول پسوند جمع شخص اول	<i>3SG.OBL.NEAR</i> <i>1SG.OBL</i> <i>1SG verb agreement</i> <i>1PL verb</i> <i>agreement</i>	مَان مَن م- م-ام	<i>/man/</i> <i>/mən/</i> <i>/-əm/</i> <i>/-am/</i>	<i>/a/ /ə/</i>
صبح سیر (واحد اندازه گیری)	<i>dawn</i> <i>unit of weight.PL</i>	ساری سبری	<i>/'sari/</i> <i>/'seri/</i>	<i>/a/ /ε/</i>

[i] /i/

فونیم /i/ مصوت ناگرد پیشین بسته است .

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای زبان نجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
ابتدا کلمات	<i>'ʔinə</i>	<i>'inə</i>	اینه	<i>blood</i>	خون
وسط کلمات	<i>'miwə</i>	<i>'miwə</i>	میوه	<i>fruit</i>	میوه
در آخر کلمات	<i>'ʔakəndi</i>	<i>'akəndi</i>	آکاندی	<i>thorn</i>	خار

این هم تعداد از کلمات که یک تناوب را دارند میان صدای /i/ در لهجه شمال و صدای /u/ در لهجه جنوب

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش به لهجه جنوبی	نمایش به لهجه شمالی
زبان	<i>tongue</i>	ز فیغ ز فوگ	zvug	zviy
چهار، 4	<i>four</i>	چفیر چفور	tʃfur	tʃfir
دیگر	<i>other</i>	ایدیر ایدور	ʔi'dur	ʔi'dir
زانو	<i>knee</i>	زینگ زوگ	zug	zing
کاه	<i>hay</i>	ویش ووش	wuʃ	wiʃ
تار	<i>string</i>	ویرژ وورژ	wurʒ	wirʒ

این هم مجموعه از واژه های که یک تناوب را میان /i/ در لهجه شمال و /əj/ در لهجه جنوب نشان میدهد، که این تناوب تنها در آخر کلمات واقع میگردد.

معنی به دری	معنی به انگلیسی	نمایش به منجانی	نمایش به لهجه جنوب	نمایش به لهجه شمال
باد	<i>wind</i>	وی وی	wəj	wi
دود	<i>smoke</i>	لی لی	ləj	li

[ɛ] /ɛ/

این فونیم مصوت، پیشین و باز-میانه است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	hɛ/?ɛ	ɛ	ای	(<i>vocative marker</i>)	ای (برای صدا کردن)
در وسط کلمات	'nɛnə	'nɛnə	نېنه	<i>mother</i>	مادر
در آخر کلمات	hɛ/?ɛ	ɛ	ای	(<i>vocative marker</i>)	ای (برای صدا کردن)

از نگاه دستوری زبان یک رابطه خاص میان /ɛ/ و /ɔ/ موجود است. برای فعل اصلی /ɔ/ در زمان حال و /ɛ/ در شکل ریشه زمان گذشته .

ریشه زمان حال	ریشه زمان گذشته	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
ʃɔm	ʃɛnd	شېند شام	<i>drink</i>	نوشیدن
vzɔn	vzɛnd	فزېند فزان	<i>know</i>	دانستن
lɔr	let	لېت لار	<i>have</i>	داشتن

در پسوند های سببی نیز فرق های میان /-ɔv/ در زمان حال و /-ɛvd/ در زمان گذشته است.

ریشه زمان حال	ریشه زمان گذشته	نمایش به الفبای زبان انگلیسی	نمایش به زبان انگلیسی	نمایش به زبان دری
jəʊsɒv-	jəʊksevd-	یخسپډ یخساف	teach (cause to learn)	یاد دادن
tʃandɒv-	tʃandevd-	چأندپډ چأنداڤ	knock over (cause to fall over)	چپه کردن
muʒɒv-	muʒevd-	مؤژپډ مؤژاڤ	shake (cause to move)	تکان دادن

/ɪ/ [ɪ]

این فونیم مصوت قریب-بسته، پیشین و ناگرد است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای زبان منجانی	معنی به زبانانگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	ɪx'tiəɹ	ixtiəɹ	اختیار	desire, right	اختیار
در وسط کلمات	rɪfə	rɪfə	رفه	broom	جاروب
در آخر کلمات	--	--	--	--	--

مصوت فوق اندکی بیشتر عقب تر است نسبت به [ɪ] و پاینتر است نسبت به [ɪ̞] یعنی جایگاه ادای آن در بین [ɪ] و [ɪ̞] بوده در ادای آن لب ها نه زیاد گرد میشوند و نه آنقدر ناگرد .

/u/ [u]

این فونیم گرد، بسته و پسین است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	ʔutəj kərə	utəj kərə	اوتو کرا	<i>to iron (clothes)</i>	اوتو کردن
در وسط کلمات	bəbuk	bəbuk	ببوک	<i>hoopoe bird</i>	دهد
در آخر کلمات	Ju	ju	یو	<i>one</i>	یک

/ə/ و /u/ در جایگاه صدا از هم فرق‌های را دارا اند.

[ku] کو "کجا"

[kə] که "که"

[ʊ] /u/

این فونیم قریب بسته پسین گرد است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به انگلیسی	معنی به دری
در ابتدا کلمات	'ʔʊmr	'ʊmr	عمر	<i>age</i>	عمر / سن و سال
در وسط کلمات	xu'sʊr	xu'sʊr	خُسُر	<i>father-in-law</i>	خسر
در آخر کلمات	--	--	--	--	--

نمونه‌های واضح این را ما در واژه‌های وامی دری داریم، در زبان منجانی صدا /ʊ/ که از زبان دری به گونه‌های وامی گرفته شدند به شکل /ə/ ادا میشوند.

[a] /a/

این فونیم مصوت ناگرد، مرکزی، پیشین است. این فونیم در بعضی جای‌ها بین مصوت اصلی [a] و مصوت اصلی [a] واقع میگردد، و دهن بیشتر باز میگردد در هنگام تلفظ آن نسبت به [ə].

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	'ʔaminjə	'aminjə	آمینگه	<i>apple</i>	سیب
در وسط کلمات	'sastə	'sastə	ساسته	<i>mountain</i>	کوه

در آخر کلمات	'pɑrdɑ	'pɑrdɑ	پَرده	<i>curtain</i>	پرده
--------------	--------	--------	-------	----------------	------

/ɔ/ [ɔ]

فونیم /ɔ/ مصوت گرد پسین میان باز است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	ʔɔx'fə	ɔx'fə	آخشه	<i>six</i>	شش، 6
در وسط کلمات	p ^h ɔp	pɔp	پاپ	<i>grandfather</i>	پدر کلان
در آخر کلمات	p ^h ɔ	pɔ	پا	<i>all</i>	همه، تمام

/ə/ [ə] [ɛ] [ʊ]

این فونیم مصوت میان مرکزی نا گرد است.

جایگاه صدا	نمایش آوایی	نمایش واجی	نمایش به الفبای منجانی	معنی به زبان انگلیسی	معنی به زبان دری
در ابتدا کلمات	'ʔələ	'ələ	اله	<i>there.MID</i>	آنجا
در وسط کلمات	'pədiw	'pədiw	پدیو	<i>glove</i>	دستکش
در آخر کلمات	'ʔələ	'ələ	اله	<i>there.MID</i>	آنجا

/ə/ و /a/ گاهی اوقات بعد از صداهای کامی به گونه [ɛ] در می آید.

/niŋjɛ/ ← /ə/ + [niŋjɛ]
 بالا بردن + (نفر سوم مفرد) ← بالا برد

فونیم /ə/ بعد از صدای [w] به شکل صدای /ʊ/ تلفظ میشود.

/wələ/ ← [wʊlə]

خانم ← خانم

در باره مصوت های کوتاه **مورگنستیرن** چنین، فرموده است: "یک نا استواری بندشی گفتاری در میان می آید، مخصوصاً در مصوت های کوتا در منجانی و زبان **یدغه** آنها ترجع میدهند که تلفظ آن معمولاً به گونه /ə/ باشد." از این رو ما نیز به این سر خوردیم به گونه دقیق تشخیص چگونگی مصوت های مرکزی مشکل است، در هر دو بخش هم از نگاه زبانشناسی و هم از نگاه گفتار و تکلم زبان مادری.

مصوت های مرکب (ديفتنگ)

در زبان منجانی مصوت های مرکب واقعی وجود ندارد. تسلسل ذیل در زبان منجانی واقع میگردد [aw] [ɔw] [uj] [uj] [əj] [aj] [iw]. از لحاظ آواشناسی آنها به گونه مبهم واقع میگردد، چون /j/ را میتوان به شکل /i/ در آورد و نیز /w/ را میتوان گاهی /u/ استفاده کرد. اما از بحث واج شناسی هر کدام آن باید تفکیک گردند.

و به عباره دیگر آیا این یک تسلسل مصوت+مصوت است یا مصوت+صامت ؟

[baj kəɔ] بای کرا "قیمت کرد، بی کردن"

[bəj] بی "بیوس"

[buj kəɔ] بوی کرا "بوی کردن"

[bɔj] بای "کاکا"

[pədiw] پدیو "دست کش"

[naw] ناو "نه، 9"

[dɔw] داو "در آنجا"

در تحلیل و بررسی که نمودیم این را دریافتیم که تمام این مصوت های مرکب به گونه واقعی مصوت+صامت اند نه مصوت+مصوت.

مصوت دومی همیشه یک مصوت بالا است که میوان آنرا /j/ یا /w/ نزدیک شونده خواند.

در نتیجه گفته میتوانیم که تسلسل مصوت+مصوت در عین هجا ها موجود نیست .

مصوت کششی

زبان منجانی دارای 5 مصوت طویل است که عبارت اند از (i, u, ε, ə, a) و دارای 3 مصوت کوتا است که (ɪ, ʊ, ə) اند، مصوت های طویل پیشین و پسین اند و مصوت های کوتا تماماً مرکزی هستند. کشش مصوت قابل مقایسه نیست، مگر یک نقش را بازی میکند که یک فرق نسبی (ادراکی) میان بعضی مصوت ها دارد، به گونه خاص یکی از آن تشخیص /a/ و /ə/.

صامت های خوشه پی

دو صامت که پی در پی واقع میشوند بنام خوشه صامت یاد میگردند. تمام زبان های دنیا از خود قوانین و قواعد دارند که کدام صامت باید در خوشه صامت واقع گردد. زبان منجانی نیز بعضی از خوشه صامت ها را در خود دارا است، اصول واج شناسی را پرتنینی می نامند و این میتواند خوشه صامت های منجانی را بیان کند.

اصطلاح "پرتنینی" یک خصصه واج شناسی است. هر زبان از خود دارای قواعد و قوانین در مورد هجادارد، تمام صدا ها در یک زبان در تمام جایگاه هجا واقع نخواهند شد. به گونه مثال پرتنینی بیانگر این است که چرا بعضی صدا ها در آغاز هجا استعمال میگردند نه در آخر و در بین آن. لفظ پرتنینی نیز خاصتاً استعمال میگردد برای نشان دادن نقش یک زبان، در مورد صامت ها که در صامت های همخوان استعمال میکردند. تمام صدا های در یگ لسان دارای فرق های خاص پرتنینی هستند، که آنها میتوانند از بالاترین تا پایین ترین پرتنینی ترتیب گردند. مصوت ها بیشترین پرتنینی ها را دارا اند، انسدادی ها کمترین پرتنینی را دارا میباشند. یکی از راه های که میتواند این پرتنین را واضح ساخت بخش بندی آنها به 6 کته گوری ذیل است.

1. صداهای مصوت (مثلاً: i, u, ɔ, a)
2. صداهای غلتان (نزدیک شونده، مثلاً: j, w)
3. صداهای روان (مثلاً: l, r)
4. صداهای انفی (مثلاً: n, m)
5. صداهای سایشی (مثلاً: f, v, s, ʃ, z, ʒ, ç, x, ɣ)
6. صداهای انسدادی (مثلاً: p, b, t, d, ts, tʃ, dʒ, c, k, g, q)

جدول یکم: خوشه های صامت در آغاز هجا در زبان منجانی

صامت دوم → در خوشه	انسدادی/ انفجاری	سایشی		انفی	روان	غلتان
		-صفیری	+صفیری			
صامت اول در خوشه ↓						
انسدادی	kp pt kt ptʃ	px tf tʃf	pʃ		pl pr br kl tr dr gl kr gr	pj dw kw ʃw
سایشی	-صفیری	ft fk ftʃ	fx fʃ	xs vz xʃ	fr vr ʃr	
		+صفیری	sp st ʃt sk ʃc ʃk	sx zy ʃf		ʃl sr
انفی					ml nr	nj nw
روان						
غلتان						

در این جدول سایه های روشن نمایانگر پرتنین مسطح اند و سایه های تیره تر نشان دهنده پرتنین برگشته است، و بخش که دارای هیچ گونه سایه نیست نشان دهنده خوشه های صامت اند، که پیروی از قاعده تسلسل پرتنینی میکنند .

این جدول سایشی ها را به دو بخش تقسیم بندی میکند یکی صفیری و دیگری غیر صفیری ، اما هر دو آنها پرتنینی یکسان دارند و صفیری ها نوعی از سایشی ها اند.

در بیشتر زبان های جهان استفاده صدا های صفیری از صدا های سایشی دیگر تفاوت دارند. مخصوصاً در ابتدا و آخر کلمات صدا های صفیری به یک تریبب خاص واقع میگردند. از همین لحاظ صدا های صفیری در جدوال فوق جایگاه خود حفظ کرده اند.

این نتیجه پرتنین صدا برای موقعیت های صدای زبان منجانی را قرار ذیل بیان می نمایم.

1. صدای مصوت
2. صدای غلتان
3. صدای روان
4. صدای انفی
5. صدای سایشی
6. صدای انسدادی

جدول ذیل مانند جدول بالا نشان دهنده بخش بندی خوشه صامت ها در آخر هجا ها است.

جدول دوم: خوشه های صامت در آخر هجا های زبان منجانی

صامت دوم در خوشه →	انسدادی	سایشی		انفی	سلیس	غلطان
		-صفیری	+صفیری			
صامت دوم در خوشه →						
انسدادی / انفجاری	bd	qf	ks		ql (عربی)	
سایشی	-صفیری	ft vd		fs	zm	
		çt vg		vz	zn	
		xt yd		xʃ		
	+صفیری	sp				
		st ʃt zd				
		sk ʃc				
انفی	mb nd ⁵ ndʒ ɲʃ ŋg	nf (عربی)				
روان	rk rg ld rd rʃ lq	lf lv rv rx	rs rʒ rʒ	rm		
غلطان	wd wq jt jb		wz	wn	wl wr jl jr	

خوشه صامت های 3 صامتی که تنها در ابتدا کلمات واقع میگردند، با شرایط خاص ذیل:

- صامت اولی باید صفیری بی آوا باشد. در خوشه صامت پی در پی 3 گانه، فقط صدا صفیری در ابتدا کلمات واقع میگردند.
- صامت دومی باید انسدادی بی آوا باشد. (نه سایشی یا سایشی انسدادی)

⁵ In the southern Munji dialect, /n/ deletes before /d/ and /dʒ/ and sometimes before /ʃ/ and /g/.

- صامت سوم باید غلتان باشد، یک استثنا است که آن یک کلمه وامی است از زبان انگلیسی /skret/ "سیگریت" که آن شامل بخش بندی هردو نموده که هم غلطان و هم روان .

تسلسل 3 صامت پی در پی با مصوت (صامت+صامت+صامت+مصوت)

سکوپت [skwet] "چوب"

سکرپت [skret] "سیگریت" (واژه وامی)

شکوچی [ʃkwudʒ-i] "جستجو میکند"

تسلسل خوشه صامت های 3 گانه در آخر هجا استفاده میشوند، و این خوشه های صامت میتوانند حالت پرتنینی مسطح را به خود بگیرند.

- قطعه اول نمیتوانند انسدادی باشند

- قطعه آخری باید انسدادی باشد

تسلسل 3 صامت پی در پی با یک مصوت.

- **مصوت+غلطان+سایشی+انسدادی:**
هوسپ [ʔawsp] "کش" (چوبی که از آتنگ با سپار وصل است)

- **مصوت+سایشی+سایشی+انسدادی**
خپفت [xɛfst] "پایان می آید"

- **مصوت+انفی+انفی+انسدادی**
شکمند [ʃkɛmnd] "بالا میکند"

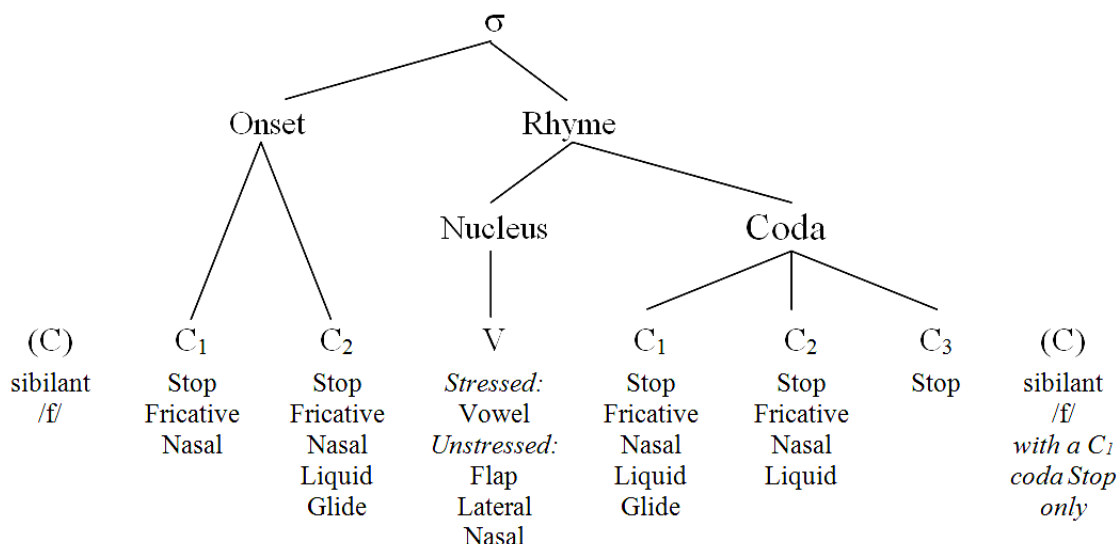
قالب هجا (قالب سیلاب)

تعداد حد اوسط قطعه ها در هجا های مفرد 5 اند .

1. صامت+صامت+مصوت+صامت+صامت: ڤرشک [vrɪʃc] "شکست"
2. صامت+مصوت+صامت+صامت+صامت: خپفت [xɛfst] " او پایان می آید"

خوشه صامت های اول موقعیت های محدود انفجاری، سایشی و انفی دارند. صامت های اضافی در هجا در ابتدا واژه ها مورد استعمال دارند. در آغاز کلمات در هردو بخش (صامت اضافه) +صامت+صامت و (صامت اضافه)+ صامت مورد استعمال دارد، اما در آخر کلمات صامت اضافی در هجا تنها میتوانند همراه با یک انسدادی واقع گردند . تنها صدای /f/، /s/ و /ʃ/ صامت های اضافی اند. تسلسل صامت های 3 گانه که در ابتدا کلمات واقع میگردند همیشه از یک صامت اضافی صفیری + سایشی بی آوا + غلطان تشکیل گردیده اند صامت سوم در موقعیت خوشه های صامت 3 گانه باید انسدادی باشد.

ساختار هجا در زبان منجانی

فشار هجا

در اسم ها فشار معمولاً در هجا اول است، اما تعداد از واژه ها هستند که با وارد کردن فشار، واژه جدید به میان می آید.

پگه /pɪ 'ga/ "صبح"

پگه /'pɪgə/ "موی"

در افعال فشار در ریشه به وجود می آید، اگر ریشه دو هجا داشته باشد، در این صورت فشار در هجای دوم واقع میگردد. این گاهی میتواند فرق های را میان زمان حال و گذشته بیان کند.

وشکم /'wɪʃc-əm/ "میخیزم"

وشکایم /wɪʃ'cɔj-əm/ "خیستم"

پفم /'pəf-əm/ "پف میکنم"

پفایم /pəf'ɔj-əm/ "پف کردم"

فنم /'fən-əm/ "نفس میکشتم"

فنایم /fən'ɔj-əm/ "نفس کشیدم"

در بعضی جای ها فشار در زبان منجانی فرق های دستوری را در خود دارد، اینجا تعداد گروه های از افعال منجانی هستند که با استفاده از فشار آوردن از زمان حال و گذشته از هم تفکیک میشوند.

در زمان حال فشار در هجای اول واقع میگردد و از زمان گذشته در هجای دوم.

زمان گذشته	زمان حال
أفرم a'vər-əm	أفرم 'avər-əm
آوردم zə'vər-əm	می آورم 'zəvər-əm
تعب کردم wə'zər-əm	وژرم 'wəzər-əm
تماشا کردم nə'vər-əm	تماشا میکنم 'nəvər-əm
کشیدم nə'vər-əm	نقرم 'nəvər-əm
	می کشم

فشار نیز یک فرق دستوری است برای تفکیک بین تشکیل مفرد مونث زمان کامل و تشکیل وجه وصفی مذکر، بنا براین وجه وصفی در شکل مفرد مذکر خویش دو پسوند را به خود اختیار میکند که یکی آن /-əvə/ و دیگر آن پسوند خالی /-Ø/ است که تشکیل آن این گونه است:

$$[-əvə] + /-Ø/ = [-əvə]$$

در شکل مفرد مونث پسوند /-ə/ و صدا [v] علاوه میگردد.

$$[-əvə] + [v] + /-ə/ = [-əvəvə]$$

شکل مفرد مونث زمان حال کامل متشکل از پسوند مونث /-əv/ و پسوند مفرد مونث /-ə/ است، بنابراین تشکیل تسلسل آوایی ایشان عبارت از [-əvə] و [-əvə] است، اما در این مبحث فشار فرق دستوری است. در زمان حال کامل فشار در ریشه فعل است، اما در وجه وصفی فشار در پسوند است.

زمان حال کامل مونث: وه نیاستهغه wə 'njəst-əv-ə "او (زن) نشسته"

وجه وصفی مذکر: وه نیاستهغه wə njəst-ə'və "او (مرد) نشسته است"

بدون از وجه وصفیه فشار در قسمت ریشه کلمه واقع میگردد نه در پسوند آن. پیشوند منفی نیز همیشه دارای نوعی فشار از خود است.

فزانم /'vzən-əm/ "میدانم"
چفزانم /tʃ'vzən-əm/ "نمیدانم"

پروسه (مرحله) های آواشناسی

بی آوا ساختن انسدادی ها و سایشی ها در آخر کلمات.

بی آوا سازی آخر کلمات در انسدادی ها معمول است ، از پسوند آن میتوان شکل اصلی آنرا از گوینده گان دریافت .

پارک	[pɔrk]	←	/pɔrg/	"موش"
پارگی	[pɔrgi]	← /-i/	+ /pɔrg/	"موش ها"
لاد (لاند)	[lɔt]	←	/lɔnd/	"دندان" (نظر به لهجه جنوبی)
لادی (لاندی)	[lɔdi]	← /-i/	+ /lɔnd/	"دندان ها" (نظر به لهجه جنوبی)

در آخر کلمات ، خوشه های صامت متشکل از سایشی + صامت معمولاً صدا سازی را افا میکند ، گاهی در آخر بیانیات به گونه بی آوا به نمایش در می آیند .

غریفد "می گیرد" [ɣrivd] ← /ɣrivd/

آوا سازی

گروهی از افعال پسوند /-t/ در شخص سوم مفرد زمان حال اختیار میکنند، بعد از یک مصوت و یا یک صامت بی آوا پسوند /-t/ به [t] تلفظ میگردد.

زفیت	[zvit]	"تعقب میکند"
چاست	[tʃɔst]	"می افتد"
نینت	[niçt]	"می نشیند"
جفت	[dʒeft]	"می فرستد"
نوشت	[nwiʃt]	"نوشته کرد"

اما بعد از صامت با آوا پسوند /-t/ به [d] تبدیل میگردد.

ویند	[wind]	می بیند
پلبرد	[plɛrd]	می فروشد
مؤژد	[muʒd]	شور میخورد
غریفد	[ɣrivd]	می گیرد
دیلد	[dild]	میدهد
باغد	[bɔɣd]	تقسیم کرد
خبد	[tʃɪbd]	گزید
نمبزد	[nɔmezd]	دست کش می کند

الحاق صامت (علاوه نمودن صامت)

ساختار هجا های منجانی به گونه درست از تسلسل مصوت + مصوت جلوگیری میکند، هرگاه یک ریشه با مصوت ختم گردد و یک پسوند با یک مصوت آغاز گردد یک صامت علاوه میگردد تا به ساختار هجا مصوت + مصوت به ساختار مصوت + صامت + مصوت تبدیل گردد.

لره	-ان	→	لره‌غان
/ləra/	/-an/	→	[ləra-ɣ-an]
دور	-OBL.M.SG	→	"OBL.M.SG. دور"

بناً اگر ریشه با صامت ختم گردد، در صورت که آنها پسوند را اختیار نمایند که با مصوت باشد تغییرات به میان نمی آید .

چام	-ی	→	چامی
/tʃəm/	/-i/	→	[tʃəm-i]
چشم	- جمع	→	چشم‌ها
لاست	-اف	→	لاستاف
/lɔst/	/-af/	→	[lɔst-af]
دست	- جمع	→	دست‌ها

هرگاه اگر کلمه با یک مصوت ختم گردد و پسوند با مصوت آغاز گردد، در تلفظ آن یک صامت علاوه می‌گردد، صامت علاوه شده اشکال مختلف را به خود می‌گیرد که این شامل لهجوی، اجزای کلام دستوری و منابع تاریخی لغوی است.

نظر به قوانین هرگاه یک اسم یا صفت همراه با مصوت ختم گردد [g]/[ɣ] قبل از پسوند که با مصوت آغاز گردیده باشد علاوه میشود، در لهجه جنوبی [g] و در لهجه شمالی [ɣ] استفاده میشود.⁶

والو	-ی	→	والوگی
/wɔlu/	/-i/	→	[wɔlu-g-i]/ [wɔlu -ɣ-i]
توی	- جمع	→	توی‌ها

اگر چه تعداد از اسم‌های مذکر هستند که آنها استثنا اند، این گروه اسم‌ها مذکر همراه با [ɔ] ختم می‌گردند در لهجه منجانی شمالی، اما در لهجه جنوبی [a] تلفظ می‌گردند. در این گونه اسم‌ها [k]/[c] استعمال می‌گردند در صورت که پسوند با مصوت آغاز گردد.

در لهجه جنوبی صامت [k] علاوه می‌گردد و در لهجه شمالی [c].

فیا	-ی	→	فیای / فیایکی
/fiɔ/	/-i/	→	[fia-k-i]/ [fiɔ-c-i]
بیل	- جمع	→	بیل‌ها

⁶ Dari also uses commonly uses [g] as an epenthetic consonant. /zɪnda/ 'alive' plus the nominalizing suffix /-i/ makes [zɪndagi] 'life'.

میرا	→	میراگان / میرهگان
/mira/ /-an/	→	[mira-k-an]/ [mirɔ-c-an]
مفرد- آفتاب	→	آفتاب

یک استثنای دیگر، گروهی از کلمات اند که همراه با مصوت پیشین وبسته [i] ختم میگردند، هنگامیکه یک پسوند با یک مصوت آغاز گردیده باشد و در یک کلمه علاوه گردد که با مصوت پیشین و بسته ختم گردیده باشند صامت [j] در بین آنها علاوه میگردد.

ترکی	→	ترکيي
/turki/	→	/turki-j-i/ [turkiji]/[turki:]
گوشفندترکی	→	گوسفندان ترکی - جمع

ترکی	→	ترکیاف
/turki/	→	/turki-j-af/[turkijaf]
گوشفند ترکی	→	گوسفندان ترکی - جمع

خلاصه: اسم های جمع در حالت مستقیم.

معنی دری	مفرد	پسوند	جمع	شرح
چشم	چام tʃəm	-ي -i	چامي tʃəm-i	ریشه های مذکر که با صامت ختم میگردند پسوند جمعی /-i/ را اختیار میکنند.
پای	پهله pal-ə	-ي -i	پالي pal-i	اسم های مونث که با صامت ختم میگردند پسوند /-ə/ را در شکل مفرد به خود اختیار میکنند و در شکل جمع، پسوند /-i/ را.
بیل	فیا fiə	-ي -i	فياکي fiə-ci	اسم های تاریخی منجانی که با /ə/ ختم میگردند در لهجه جنوبی قبل از پسوند، [c] ویا [k] اختیار می کنند.
گرده عروسی	ولگه wɪlga والو wɔlu	-ي -i -ي -i	ولگهگي wɪlga-gi والوغي wɔlu-ɣi	اسم های دیگری که با /-i/ ختم نمیشوند در لهجه شمالی [ɣ] و در لهجه نوبی [g] قبل از پسوند جمع اختیار میکند.
گوسفند ترکی	ترکی turki	-ي -i	ترکيي turki-ji / turki-:	اسم هاییکه با /-i/ ختم میشوند /-j/ قبل از پسوند /-i/ علاوه میگردد که در این صورت تسلسل /iji/ معمولاً به [i:] تبدیل میگردد.

یک استثنای پسوند ملکی است ، پسوند ملکی همیشه [j] استفاده میشود هنگامی که ریشه با مصوت ختم گردد و پسوند با مصوت آغاز گردد. اما در یکی از مثال های ذیل زمانی کلمه "حیصه" /hisa/ پسوند اسمی رابه خود میگیرد دراین صورت صامت [ɣ] علاوه میگردد. اما در صورت که کلمه "حیصه" /hisa/ پسوند ملکی باشد صامت [j] را به خود اختیاری نماید .

بهد فهی له حیصه غی ایکنند که وه فه یو حیصه یش نه پور هنش دیلد وه یو حیصه نه پشگینش دیلد.

"بعد آنرا دو حیصه میکند، یک حیصه را به پسرش و یک حیصه را به پشک میدهد." (از قصه بیوه زن و پشک)

/hisə/ /-ɣ/ /-i/ → [hisajɪ]
حیصه -صدا غ- جمع -حیصه غی

/hisə/ /-j/ /-ɪʃ/ → [hisajɪʃ]
حیصه -صدا ی- نفر سوم مفرد -حیصه یش

همچنان کلمات وامی که با [ɔ] ختم میشوند [j] به آنها اضافه میگردد.

ja badar ji nə dario -(j) -an.
او ترک رفت دریابه -C -OBL.MASC.SG

منجانی: یه بدر شی نه دریاهن
دری: "او به طرف دریا رفت."

پروسه که شامل کلمات وامی دری اند

کلمات دری بعضی از مشخصه های به خود اختیار میکنند تا به شکل جدید به واژه منجانی تبدیل گردند. صدای [a] در زبان دری معمولاً به [ə] تبدیل میگردد هنگامی که کلمه در زبان منجانی قبول گردد.

دری	منجانی
یخ [jax]	یخ [jəx]
دَف [daf]	دَف [dəf]

این یک تمایل عمومی است، و در کل این گاهی یک اصل نیست.

در زبان منجانی تبدیل میگردد. [i] دری به [e/ɛ] در کل آوایی (فونیم)

معنی به زبان انگلیسی	نمایش به زبان منجانی	نمایش به زبان دری
<i>fruit</i>	میوه miwə	میوه mewa
<i>monster</i>	دیو diw	دیو deu
<i>measure of weight (about 15lbs)</i>	سیر sir	سیر ser
<i>sharp, fast</i>	تیز tiz	تیز tez
<i>lion</i>	شیر fir	شیر fer

آوا [o] که در زبان دری است در زبان منجانی به [u] تبدیل میگردد

معنی به زبان انگلیسی	نمایش به منجانی	نمایش به دری
cover, lid	پوش puʃ	پوش poʃ
every day	آر رۆز aruz	هر روز aroz

یک موضوع دیگر نیز شایان ذکر است که صدای [u] دری در زبان منجانی به [ə] تبدیل میگردد، اما بعضی از گوینده گان محل فرق هاپرا وانمود میکنند. (گرونبرگ، ص 401)

- همان گونه که بعضی افعال دری در زبان منجانی پذیرفته شده اند دا رای قوانین و قواعد ذیل اند .
- ریشه فعل زمان حال در زبان دری، ریشه فعل در تمام زمان های منجانی است.
 - پیشوند "می" /me-/ دری به "ب" /bɪ-/ تبدیل میگردد. در زبان دری پیشوند "می" /me-/ استعمال میگردد که جنبه فعل را بیان میکند، اما این هنگامی در زبان منجانی مورد استعمال قرار میگیرد از پیشوند که در زبان دری بود به بخش از ریشه در زبان منجانی تبدیل میگردد .
 - در زبان منجانی عموماً پسوند /-ɔj/ - "آی" علاوه میگردد تا کلمه وامی به زمان گذشته تبدیل گردد.

معنی به زبان دری	معنی به طیان انگلیسی	ریشه فعل زمان حال در زبان منجانی	ریشه فعل زمان گذشته در زبان منجانی	ریشه فعل دری زمان حال و پیشوند می-
دویدن	<i>run</i>	بدأوای bīdaw-ɔj	بدأو bīdaw	می-دو- me-daw-
لرزیدن	<i>shake</i>	بلرزای bīlarz-ɔj	بلرز bīlarz	می-لرز- me-larz-
کندن	<i>dig</i>	بکنای bīkan-ɔj	بکن bīkan	می-کن- me-kan-

این هم تعداد از استثنا هات که "آی" /-ɔj/ علاوه گردیده برای شکل زمان گذشته، در این حالت از ریشه زمان گذشته زبان دری استفاده میشود.

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	ریشه گذشته در زبان منجانی	ریشه گذشته در زبان دری	ریشه حال در زبان منجانی	ریشه فعل دری زمان حال و پیشوند می-
ریختن	<i>pour</i>	بریخت bīrixt	ریخت rext-	بریز bīriz-	می-ریز- me-rez-

این واضح است که مصوت کوتاه [ɪ] یک حرف الحاقیه است (یعنی از خود کلمه یا وندها استفاده نشده بلکه یک روش است که برای ادای بهتر کلمه استفاده میگردد). به گونه مثال ; مصوت کوتاه نا موجود است هنگامی که ساختار هجا تغییر گردد.

/waj bīxend -i/
3PL read -PL
"They are literate."
وای بخپندی
" آنها با سواد هستند "

/waj t̪ɪ- pxend -i/
3PL NEG- read -PL
"They are illiterate."
وای چبخپندی
" آنها بیسواد هستند "

هنگام که انسدادی ها و سایشی ها در خوشه های صامت واقع گردند آنها همیشه سازگار اند در صداسازی (حتا در میان هجا ها)، بنا بر این اگر /b/ و /x/ باهم یکجا واقع گردند، /b/ بی آوا گردیده و به [p] تبدیل میشود، بنا بر این در نتیجه خوشه صامت [px] از نگاه آوا داری باهم یکسان اند یعنی هردو آن بی آوا اند.

هنگام که یک کلمه دری دارای پسوند سببی دری داشته باشد یعنی "-آن" [-ɔn] که شکل پسوند سببی دری را ایفا میکند، این به این معنی است که پسوند سببی دری "-آن" [-ɔn] است به پسوند منجانی "-آف" [-ɔv] تبدیل نمیگردد.
به گونه مثال:

"میدوانم"	[bīdawɔn-əm]
"میریزانم"	[bīrizɔn-əm]
"میچرانم"	[bītʃarɔn-əm]
"میچسپانم"	[bītʃəspɔn-əm]

در زبان منجانی پسوند سببی به دو طریق در زمانی گذشته علاوه میگردد که "-بُڤد" یا "-بند" هستند. اما بیشتر از "-بُڤد" استفاده میشود، اما در واژه های دری پسوند سببی "-بند" استفاده میشود در صورت که واژه ها در زبان منجانی وامی باشند. واژه های لست شده فوق زمان حال و واژه های لست شده ذیل زمان گذشته را بیان میکنند:

"دواندم"	[bīdawɛnd-əm]
"ریزاندم"	[bīrizɛnd-əm]
"چراندم"	[bītʃarɛnd-əm]
"چسپاندم"	[bītʃəspɛnd-əm]

در لهجه جنوبی پسوند سببی "-بند" /-ɛnd/ به "-بډ" [-ɛd] تبدیل میگردد.

خلاصه پسوند سببی

	زمان حال	زمان گذشته
پسوند معمول سببی دری	-آن -ɔn	-آن -ɔn
پسوند معمول سببی منجانی	-آف -ɔv	-بُڤد -ɛvd
واژه های سببی منجانی وامی دری	-آن -ɔn	-بند/-بډ -ɛnd /-ɛd

یک تناوب اینجا قابل ذکر است که کلمات که همراه با "-غن" /ɣim/ ختم میشوند در لهجه شمالی، در لهجه جنوبی به "-گنه" /gna/ تبدیل میگردند.

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	لهجه جنوبی	لهجه شمالی
نان	<i>bread</i>	ناگنه /nagna/	ناغن /naym/
روغن	<i>oil</i>	روگنه /rugna/	روغن /ruym/

خلاصه ی نقش آواشناسی در زبان منجانی

- جایگاه انفی یکسان
- بی آوا سازی صامت های در آخر کلمات
- الحاق صامت ها (یعنی این صامت از خود کلمه یا وندها استفاده نشده بلکه یک روش است که برای ادای بهتر کلمه استفاده میگردد.)
 - [k/c] "ک / ک" الحاق است در اسم‌هایکه با [ɔ/a] ختم میگردند
 - [g/ɣ] "غ / گ" الحاق است
 - [j] "ی" نیز الحاق است.
- خوشه های صامت نیز هم سان اند در صدا سازی اما صداهای روان و غلتان استثنا هستند.
- دو مصوت پی در پی (مصوت+مصوت) در یک هجا نمیتواند واقع گردند.

ضمیمه اول: خلاصه فرق لهجوی منجانی

معنی به زبان دری	معنی به زبان انگلیسی	نمایش به الفبای منجانی	نمایش به لهجه شمالی	نمایش به لهجه جنوبی	تناوب ی آواشناسی
دندان	<i>tooth</i>	لاد / لاند	lɔnd	lɔd	[nd] = [d]
زانو	<i>knee</i>	زؤگ / زینگ	ziŋg	zug	[ŋg] = [g]
آب	<i>water</i>	یاوگه / یاوغه	jɔwɣə	jɔwgə	[ɣ] = [g]
کاه	<i>hay</i>	وؤش / ویش	wiʃ	wuʃ	[i] = [u]
باد	<i>wind</i>	ؤی / وی	wi	wəj	[i] = [əj]
بیل	<i>shovel</i>	فیه / فیا	fiɔ	Fia	[ɔ] = [a]
لگد زدن	<i>kick</i>	پلیه / پلگه	pəlɣə	pəlɣə	[ɣ] = [lɣ]
خواب کردن	<i>sleep</i>	ولرایا / ودرایا	wɪdrɔjɔ	wɪlrɔjɔ	[VdrV] = [VlrV]
نان	<i>bread</i>	ناگنه / ناغن	naɣn	nagna	[ɣn] = [gna]

ضمیمه دوم: آوا نگاری زبان منجانی

یک مقایسه روش آوانگاری زبان منجانی:

1. الفبای آوانگاری بین المللی (IPA)
2. گرونبرک از نگاه آوا شناسی
3. گرونبرک از نگاه رسم الخط
4. مورگنسترینه از نگاه آوا شناسی
5. الفبای زبان منجانی .

الفبای زبان منجانی	مورگینسترین از نگاه آوا شناسی	گرونبرک از نگاه رسم الخط	گرونبرک از نگاه آوا شناسی	الفبای آوانگاری بین المللی (IPA)
پ	p	p	p	p
ب	b	b	b	b
ت	t	t	t	t
د	d	d	d	d
ک	´k	´k	´k	c
گ	´g	´g	´g	j
ک	k	k	k	k
گ	g	g	g	g

q	q	q	q	ق
f	f	f	f	ف
v	v	v	v	ق
s	s	s	s	س
z	z	z	z	ز
ʃ	š	š	š	ش
ʒ	ž	ž	ž	ژ
ʂ	ṣ̣	ṣ̣	ṣ̣	--
ʐ	ṣ̣̣	ṣ̣̣	--	--
ç	č	č	č	چ
x	x	x	x	خ
ɣ	gh	gh	ɣ	غ
h	h	h	h	ه
ts̄	c	--	c	ت
dz̄	ʒ	--	ʒ	--
tʃ̄	č	č	č	چ
dʒ̄	ǰ	ǰ	ǰ	ج
tʂ̄	č̣	č̣	č̣	--
dʒ̣̄	ǰ̣	--	ǰ̣	--
m	m	m	m	م
n	n	n	n	ن
ɲ	ń	ń	ń	--
ŋ	--	--	ŋ	--
r	r	r	r	ر
j	y	y	y	ی
w	w	w	w	و
l	l	l	l	ل
i	i	i	ī	ی
ɛ	e	e	e	ی
u	ū	ū	ū	و
ʊ	u	u	u	--
ɪ	ə	ə	i	--
ɔ	o	o	o	ا/آ
a	ā	ā	a	أ/ه
ə	a	a	ə	ه/Ø/ا

مصوت مرکب (دیفتانگ)

الفبای زبان منجانی	مورگنستیرنه از نگاه آوا شناسی	گرونبرک از نگاه رسم الخط	گرونبرک از نگاه آوا شناسی	الفبای آوانگاری بین المللی (IPA)
-ای	-ay	-āy	-āy	-aj
-ی/ی/ی	-iy	-ay	-ay	-əj
-ای	-oy	-oy	-oy	-ɔj
-وی	-ūy	-ūy	-ūy	-uj
-یو	-īw	-iw	-iw	-iw
-او	-aw	-āw	-āw	-aw
-او	-ow	-ow	-ow	-ɔw

ضمیمه سوم : خلاصه رسم الخط ابتدای زبان منجانی

صدای صامت های فونتیکی (حروف درشت شده واج ها اند)

چاکانی	ملازی	نرم کامی	کامی	برگشته	پسا بیر ای	بیره یی	دندانی	لب و دندانی	آبی
		k g k ^h g ^ʷ	c ^j ɟ ^j				t d t ^h d ^ʷ		p b p ^h p ^ʷ
h		x ɣ	ç	ʂ z _ɿ	ʃ ʒ	s z		f v	
			cç tɕ	tʂ dʒ _ɿ	tʃ dʒ	ts dz			
		ŋ	ɲ			n			m
						r			
			J	ɹ					w
						l			

خلاصه رسم الخط ابتدای حروف صامت ها

	لیبی	لب و دندانی	دندانی	بیره بی	پسا بیره بی	برگشته	کامی	نرم کامی	ملازی	چاکانی
انسدادی	پ ب		ت د				ک گ	ک گ	ق	
سایشی		ف ق		س ز	ش ژ		بب	خ غ		ه
سایشی و انسدادی				خ	چ ج					
انفی	م			ن						
ضربه ای				ر						
نزدیک شونده	و						ی			
نزدیک شونده کناری				ل						

بعضی از حرف های صامت که در واژه های دری استعمال میگردند که ریشه عربی دارند:

ث ح ذ ص ض ط ظ ع.

خلاصه مصوت ها

رسم الخط ابتدای			
	پیشین	مرکزی	پسین
بسته	ی		و
قریب بسته	Ø		ٲØ
میانی		ه/Ø/ا	
باز میانی	ې		آ/ا
باز		أ/ه	

ضمیمه چهارم: نمونه از واژه های از خوشه های صامت

خوشه های صامت در آغاز هجا

معنی به انگلیسی	معنی به دری	منجانی به الفبای آوانگاری بین المللی (IPA)	نمایش به الفبای منجانی
'sparrow'	گنجشک	brayikə	بر آغیکه
'to scare'	ترساندن	drawevdɔ	در آوېډا
'twelve'	دوازده	dwɔzdə	دوازده
'neck'	گردن	ʃci	شکي
'naked'	لخت / لچ	ʃlax	شلاخ
'something'	چیزی	ʃtig	شئینگ
'rolling pin'	غلته	fɛn	فکېن
'brief'	فشرده	fʃɪrdə	فشرده
'pile of wheat ready to be winnowed'	خره	fraydə	فر آغده
'2.SG.OBJ' (pronoun)	تو را	ftə	فته
'to split open'	کفیدن	fʃɪʃɛɔ	فچشکا
'to split apart'	کندن	ptʃɪʃɛɔ	پچشکا
'to agree'	قبول کردن	fɛxatiɔ	فخاتیا
'dust'	خاک	ɣraj	غرای
'collar'	یخن	gribɔn	گریبان
'round'	کلوله	klul	کلؤل
'lip'	لب	kpər	کپر
'stone hut in the high summer pasture'	کریچ (خانه سنگی که در صحرا برای زنده گی چند مدت ساخته میشود)	kritʃə	کریچه
'book'	کتاب	ktju	کتیو
'bull'	گاو نر	kwijɔ	کویا
'middle'	مابینی	mlemʃi	ملېمچي
'he/she/it sat'	نشست	njɔst	نیاست

'lick'	لیسیدن	nrɪzdə	نریزدا
'he/she/it slept'	خواب کرد	nwɒst	نواست
'ripe'	پخته شد (برای میوه و حبوبات)	pʃɔj	پشای
'onion'	پیاز	pjɔz	پیاز
'to sell'	می فروشد	plɜd	پلپرد
'barn'	آغل	pɪvɜ	پریور
'I am cold'	سرد خوردم	pɪʃuj-əm	پچویم
'to persuade'	باعث شدن	pɪftə	پتفتا
'tired'	مانده شد	pɪæft	پخفت
'otter'	سگ آبی	sæŋgləwɪ	سنگلاوی
'husband'	شوهر	ʃfi	شفی
'in front of'	پیش روی	skapɪr	سکاپیر
'tea,' 'liquid'	چای	ʃcugə	شکوگه
'whose'	از کیست	ʃkə	شکه
'white'	سفید	spi	سپی
'strong'	قوی	sɪp	سرپ
'star'	ستاره	stəri	ستاری
'to slide'	لغزشیدن	sxuɔ	سخویا
'four'	چهار	tʃfɪr	چفیر
'to light a fire'	در دادن	tfevdə	تفقدده
'around.NR'	نزدیک به این	trem	ترم
'eye brow'	ابرو	vriyə	فریگه
'to know'	فهمیدن	vzɛndə	فزبندا
'milk'	شیر	xʃɪrə	خشیرا
'harm'	خساره	xsɔrə	خساره
'to walk, move in a direction'	حرکت کردن، دور خوردن	zɪvəndə	زغندا

خوشه های صامت در آخر هجا

معنی به انگلیسی	معنی به دری	منجانی به الفبای آوانگاری بین المللی (IPA)	نمایش به الفبای منجانی
'dough'	خمیر	əɡuɪʃ	اگونگ
'flaw'	عیب	ajb	عیب
'to make a legal'	عرض کردن	arz kərə	عرض کرا

<i>complaint</i>			
<i>'he/she/it brought</i>	آورد	avezd	آقېزد
<i>'body of water</i>	حوض	awd	أود
<i>'to digest</i>	عزم کردن	azm kəɾɔ	عزم کرا
<i>'punch</i>	بکس زدن	buks ʒio	بکس ژیا
<i>'to spin (something)</i>	دور دادن	dawr liɔ	دور لیا
<i>'he/she/it gave</i>	میدهد	dild	دیلد
<i>'he/she/it sends</i>	فرستاد	d̪ʒeft	جېفت
<i>'thick, fat, large</i>	دبل، غوث	ɣafs	غأفس
<i>'warm</i>	گرم	gərm	گرم
<i>'off</i>	قید	qajt	قأیت
<i>'lock of hair in front of the ears</i>	زلف، موی سر	zɪlf	زلف
<i>'dog</i>	سگ	ɣɔlv	غالف
<i>'club</i>	گرز	gɔrz	گرز
<i>'uvula</i>	حلق	halq	حلق
<i>'horse</i>	اسب	jɔsp	یاسپ
<i>'he/she/it ground</i>	ساییدن / آرد کردن	jeɲɟ	پینگ
<i>'mouth</i>	دهن	jɪrv	یرف
<i>'he/she/it taught</i>	درس داد	jəxsevd	یخسېفد
<i>'spear</i>	نیزه	juvg	یوفگ
<i>'barley</i>	جو	kɔsk	کاسک
<i>'he/she/it does</i>	میکند	kind	کیند
<i>'hand, arm</i>	دست	lɔst	لاست
<i>'language</i>	زبان، لفظ	lavz	لأفظ
<i>'pepper</i>	مرچ	mɔrtʃ	مرچ
<i>'story</i>	نقل (قصه)	naql	نأقل
<i>'he/she/it sits</i>	میشیند	niɟt	نیبنت
<i>'he/she/it comes out</i>	میبراید	nird	نیرد
<i>'goat hair</i>	بزمو	lirs	لیرس

'five'	پنج	pɒndʒ	پانچ
'mouse'	موش	pɔrg / pɔrk	پارگ
'(big) knife'	چاقو	pɪʃqɔwz	پیشقوز
'handshake'	قول (دست دادن)	qɔwl	قول
'elbow'	آرنج	razn	رازن
'to watch'	سیل کردن	sajl kəɔ	سیل کرا
'ceiling'	سقف	saqf	سقف
'co-wife'	انباق	sawn	سأون
'hoof'	سم اسب	sɪmb	سمب
'class'	صنف	sɪnf	صنف
'collar, loop'	طوق	tɔwq	طوق
'wheel'	چرخ	tʃarx	چرخ
'noon'	چاشت	tʃɔʃt	چاشت
'wooden hook'	چخت	tʃɪxt	چخت
'dirty'	چرک	tʃɪrk	چرک
'he/she/it carves'	می تراشد	tɪʒd	تیژد
'he/she/it pinched, stung'	گزید	tsəbd	خبد
'string'	تار، ریسمان	wɪrʒ	ویرژ
'he/she/it looked'	پالید	wʊʃkwəyd	وشکغد
'good'	خیر	xajr	خیر
'he/she/it pulls'	می کشد	xɪʃc	خیشک
'knee'	زانو	zɪŋg	زینگ

ضمیمه پنجم: لیست از اختصارات

first person	شخص اول	1
second person	شخص دوم	2
third person	شخص سوم	3
Abdul Jabar, north Munji dialect speaker	عبدالجبار گوینده منجانی شمالی	AJ
consonant (non-syllabic segment)	صامت	C
diminutive	پسوند که نشان‌دهنده اسم تصغیر باشد	DIM
direct case	قضیه مستقیم	DIR
fricative	سایشی	F
glide	غلتان	G
Ghulam Ali (South Munji speaker)	غلام علی گوینده لجه جنوبی	GA
Grjunberg (1972)	گرونبرگ	Grj.
liquid	صدا های روان (صداهای زریه ای، لرزشی و نزدیک شونده کناری)	L
Georg Morgenstierne (1938)	گئورگ مورگنستیرنه	Morg.
Nasal	انفی	N
Nek Mohommad (south Munji speaker)	نیک محمد گوینده لجه جنوبی	NM
deictically near	اشاروی برای نزدیک	NR
obstruent (plosives and/or affricates)	انسدادی و انسداد و سایشی	O
oblique case	قضیه متغیر	OBL
direct object	مفعول مستقیم	OBJ
plosive or stop	انسدادی	P
plural	جمع	PL
present (non-past) tense	زمان حال	PRS
past tense	زمان گذشته	PST
singular	مفرد	SG
syllable	سیلاب (هجا)	σ
vowel (syllabic segment)	مصوت	V
Williamson and Williamson (authors)	پاول ویلیامسون و انا ویلیامسون	W&W

منابع و مآخذ

- Beyer, Daniela and Simone Beck. 2010. "A Linguistic Assessment of the Munji Language of Afghanistan." *Language Documentation & Conservation*. vol. 6, 38-103.
- Clements, G.N. 1990. The role of the sonority cycle in core syllabification. In John Kingston & Mary E. Beckman (eds.), *Papers in laboratory phonology I: Between the grammar and physics of speech*, 283-333. Cambridge University Press.
- Grjunberg, A.L. 1972. *Languages of the Eastern Hindukush: The Munji Language*. Leningrad.
- Lewis, Paul M. 2009. *Ethnologue: Languages of the World*, 16th edition, Dallas: SIL International.
- Morgenstierne, Georg. 1938. *Indo-Iranian frontier Languages*. Vol. II: Iranian Pamir Languages Yidgha-Munji, Sanglechi-Ishkashmi and Wakhi. Serie B: Skrifter XXXV. Oslo: Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning.
- Parker, Stephen G. 2002. *Quantifying the sonority hierarchy*. Amherst, MA: University of Massachusetts dissertation.
- Parker, Steve. 2011. Sonority. In Marc van Oostendorp, Colin J. Ewen, Elizabeth Hume & Keren Rice (eds), *The Blackwell Companion to Phonology*, volume II, 1160-1184. West Sussex, UK: Wiley-Blackwell.
- Skjærvø, Prods O. 1989. Yidgha and Munji. Rüdiger Schmitt (Ed.) *Compendium Linguarum Iranicarum*. 417-444. Wiesbaden: Ludwig Reichert.
- Windfuhr, Gernot ed. 2009. *The Iranian Languages*. Routledge Language Family Series. New York: Routledge.

دولت جمہوریہ اسلامی افغانستان

انارعی علوم

ریاست رفعت

مدیریت کورس

۲۰۹۵
۱۱۷
مؤرخ ۲۰۲۰ ۱۳۹۶

په ریاست محترم معارف ولایت بدخشان

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
د علومو اکاډمي
د دفتر رياست

دولت جمهوري اسلامي افغانستان
اکاډمي علوم
رياست دفتر

Islamic Republic of Afghanistan
Academy of science
State office

ضمیمه: ۸ ورق

تاریخ: ۲۵ / ۳ / ۱۳۹۶

شماره: ۲۰۴ / ۱۱۷

به وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ ج.ا.ا!

با احترامات فایقه؛

بر اساس درخواستی محترم دوست محمد منجانی یکی از جوانان روشنفکر و تحصیل کرده قوم منجانی و اهل این زبان که غرض تهیه، تدوین، تثبیت و ایجاد الفبا برای زبان منجانی به مقام عالی اکاډمی علوم افغانستان نموده است، درخواست موصوف بعد از ملاحظه مقام محترم اکاډمی علوم جنساً به مرکز زبانها و ادبیات گسیل گردید. جهت عملی شدن این امر، کمیسیونی متشکل از دانشمندان و زبان شناسان از انستیتوت های دری، پشتو، و زبانهای باستانی و دیپارتمنت زبانهای پامیری از طرف مرکز زبانها و ادبیات به منظور ایجاد الفبای علمی، معیاری، اکادمیک و استندرد برای زبان متذکره به ریاست عمومی اکاډمی علوم پیشنهادشد، که خوشبختانه از جانب مقام عالی اکاډمی علوم منظور گردید. اینک ضم هذا به تعداد (۸) ورق فیصله کمیسیون طرح و تثبیت الفبای زبان منجانی با جداول الفبای خاص زبان منجانی و الفبای مکمل زبان منجانی غرض معلومات و اجراءات بعدی به شما ارسال است.

با احترام

سرمحقق تریا " پوپل"

سرپرست ریاست عمومی اکاډمی علوم

کاپی ها:

به وزارت محترم سرحدات و قبایل.

به ریاست محترم نصاب تعلیمی معارف.

به ریاست محترم معارف ولایت بدخشان.

نشانی: شهرنو- عقب وزارت امور داخله، کوچه مسجد شاه بوبو جان

نشانی برقی: Afghanistanaas@yahoo.com

شماره های تماس: // ۰۲۰۲۲۰۱۱۹۷ // ۰۲۰۲۲۰۱۱۹۳

فیصله کمیسیون طرح و تثبیت الفبای زبان منجانی

به اساس درخواست محترم دوست محمد منجانی یکی از جوانان روشنفکر و تحصیل کرده قوم منجان و اهل این زبان بخاطر تهیه، تدوین، تثبیت و ایجاد الفبا برای زبان منجانی به مقام عالی اکادمی علوم افغانستان نموده است. درخواست موصوف بعد از ملاحظه، رییس عمومی اکادمی علوم جنساً به ریاست مرکز زبانها و ادبیات گسیل گردید. جهت عملی شدن این امر، کمیسیونی متشکل از دانشمندان و زبان شناسان از انستیتوت های دری، پښتو، انستیتوت زبان های باستانی و دیپارتمنت زبانهای پامیری از طرف مرکز زبانها و ادبیات به منظور ایجاد الفبای علمی، معیاری، اکادمیک و استندرد برای زبان متذکره به ریاست عمومی اکادمی علوم ترکیب کمیسیون پیشنهاد شد، که خوشبختانه از جانب مقام ریاست عمومی اکادمی علوم منظور گردید.

زبان منجانی یکی از جمله زبانهای پامیری بوده و به خانواده آریانی شمال شرقی تعلق دارد. این زبان در ولسوالی کران و منجان که یکی از ولسوالی های سرحدی جنوب شرقی ولایت بدخشان می باشد، رایج است. اگرچه مطالعه و تحقیق در باره زبان منجانی تقریباً صد سال قبل توسط محققان خارجی از قبیل ر. شاو، و. بیدولف، گریسون، پروفیسر زاروین، مارگینسرن، پاخالینه و دیگران آغاز شده بود، اما متأسفانه تا اکنون این زبان دارای زبان نوشتاری، یعنی الفبای رسمی و اکادمیک نمی باشد.

خط که چهره مکتوب زبان است، همان گونه که زبان از مجموعه اصول و قواعدی بنام «گرامر زبان» پیروی می کند، خط نیز باید پیرو اصول و ضوابطی باشد. بنابر این خط و الفبای که برای زبان منجانی تهیه و ایجاد گردیده است، باید قواعد، ضوابط معلوم و مدون داشته باشد تا همه گان اعم از منجانی زبانها و دیگران با رعایت آن هویت خط زبان منجانی را محفوظ بدارند.

اکادمی علوم افغانستان من حیث بزرگترین نهاد علمی - تحقیقی در سطح کشور با پیروی از قانون اساسی افغانستان و وظیفه بی که بر حسب قانون و سایر مقررات مربوط اکادمی در پاسداری از زبانها و فرهنگ اقوام مختلف و طن عزیز ما افغانستان بر عهده دارد، همواره تلاش نموده و مینماید، تا زبانهای مروجی که اقوام مختلف افغانستان به آنها تکلم می نمایند، در حفظ و انکشاف آنها تلاش نموده و می نماید.

به همین جهت اعضای کمیسیون با تشکیل چندین جلسه تحت ریاست محترم دکتور سر محقق خلیل الله اورمر زبانشناس شهیر کشور و اشتراک محترم دوست محمد منجانی جوان تحصیل کرده و اهل زبان منجانی که ما را در این قسمت با مثالهای زیاد زبان منجانی یاری رسانیده و با استفاده از مواد زبانی خصوصاً بخش آواشناسی زبانهای رسمی و زبان های محلی که دارای الفبا می باشند و همچنان از آثار و کتاب های متخصصان و دانشمندان عرصه زبان شناسی روسی و غربی که در زمینه زبانهای پامیری و خصوصاً راجع به زبان منجانی از خود بجا گذاشته اند کار گرفته و استفاده برده ایم.

باید گفت، از کارهای علمی و مسلکی بی که از طرف موسسه بین المللی ثمر در زمینه زبان منجانی صورت گرفته، در تهیه و ایجاد این الفبا استفاده گردیده است.

در تهیه و ایجاد الفبای زبان منجانی اصول ذیل در نظر گرفته شده است:

- ۱- با سوادان و تحصیل کرده گان قوم منجانی با رسم الخط عربی آشنایی کامل دارند، بدین جهت اصوات زبان منجانی بر اساس الفبای عربی و حروف خاص زبان منجانی نشان داده شده است.
 - ۲- کوشش به عمل آمده، که گرافیمهای وضع شده ترکیب فونیمیکی تمام صوتها و صداهای زبان منجانی را انعکاس دهد.
 - ۳- هنگام استفاده از این الفبا نسل جوان و نسلهای بعدی به مشکل مواجه نگردیده و تسهیلاتی را برای آنها ایجاد نماید.
 - ۴- حتی الامکان کوشش به عمل آمده است، که برای صداهای این زبان گرافیمها و حروف نا آشنا ساخته نشود، تا مشکلاتی را در آشنای خواندن و نوشتن ایجاد نه نماید.
 - ۵- این الفبا معیارهای بین المللی، ملی، علمی، و عنعنه را حفظ کرده است.
 - ۶- از این رسم الخط اهل زبان و سایر علاقمندان با ذکر مأخذ استفاده کرده می توانند.
- کمیسیون با نظر داشت هدایت مقام عالی ریاست عمومی اکادمی علوم افغانستان با غور و دقت هرچه بیشتر در نهایت امر به نتیجه واحد نایل آمدند.
- بناءً نظر کمیسیون جهت هدایت و اجراءات بعدی به آن مقام محترم تقدیم است.

اعضای کمیسیون:

۱- محترم دکتور سرمحقق خلیل الله اورمر به حیث رییس

۲- محترم سر محقق خیر محمد حیدری به حیث عضو

۳- محترم سر محقق نصر الله ناصر به حیث عضو

۴- محترم سر محقق مولا جان تنیوال به حیث عضو

۵- محترم سر محقق شریف الله شریف به حیث عضو

الفبای خاص زبان منجانی با فونیمیک آن

جدول اول

حروف زبان منجانی نظر به استعمال آن در کلمه						شکل فونیمیک الفبا	الفبای رایج	حروف معمولی	شماره
در آخر کلمه		در اوسط کلمه		در اول کلمه					
معنی	شکل فونیمیک	معنی	شکل فونیمیک	معنی	شکل فونیمیک				
-	-	-	-	شش	آخسه âxša	â	الف معدود	ا	۱
-	-	کوه	ساسته sâsta	خار	آکاندی âkândi	â	الف همزه دار	ا	۲
بینی	فسکه fiska	-	-	هیچ	اچکو ačkū	a	الف	ا	۳
کم	کب kab	کم کن	کباف kabâv	تقسیم کرد	باغد bâyḍ	b	بی	ب	۴
ماهی	کاپ kâp	بسیار زیاد	پاپر pâpur	پدر کلان	پاپ pâp	p	پی	پ	۵
-	-	کتاب	کتیو kitiw	تیر	تور tuwar	t	تی	ت	۶
مشکل	رچ riĵ	می بردارد	وُجبت wuĵet	جیب	جوک ĵūk	ĵ	جیم	ج	۷
سریا استادن	وُچ wuĉ	آب شار	شیفچه šifča	چشم	چام ĉâm	ĉ	چی	چ	۸
ما	ماخ mâx	خواهر	پخه yixa	دیوار	خایه xâya	x	خی	خ	۹
پیک نوع پرنده	خوخنی cūcunī	-	-	چرده	خارغه câraya	c	خی	خ	۱۰
دندان	لاند lând	کوچک	بگدر digdar	درآن	داو dâw	d	دال	د	۱۱
آتش	یور yūr	تار	ویرژ wirž	کوچک	رزگی rizgī	r	ری	ر	۱۲
سینه	فیز fīz	دی روز	وُزیر wuzīr	زانو	زینگ zīng	z	زی	ز	۱۳
مار	ایژ iž	سوزن	شژنه šizna	کبک	ژارژه žarža	ž	ژی	ژ	۱۴

الفبای خاص زبان منجانی با فونیمیک آن

۱۵	س	سین	s	ساسته	sāsta	کوه	fiska	فسکه	بینی	was	وس	حالا
۱۶	ش	شین	š	شژنه	šižna	سوزن	wušyāndā	وُشياندا	گرسنه شدن	wiš	ویش	کاه
۱۷	ین	نی	ǰ	نولی	xūli	تلی (اسم قریه)	pīzaǰi	پیزسی	گوسفند نر	mīǰ	میش	روز
۱۸	غ	غین	ɣ	عرف	ɣirv	یگیر	kayinǰ	کئنگ	خسک	mīɣ	میغ	ایر
۱۹	ف	فی	f	فسکه	fiska	بینی	āfsinya	افسنغه	زینه	xaf	خف	خف
۲۰	ف	فی	v	قرای	vrāy	برادر	avezd	اڤزد	می یورد	yirv	یرف	دهن
۲۱	ق	قاف	q	قده	qida	قده	laqevdā	لقبدا	لقادن	bayraq	بیرق	بیرق
۲۲	ک	کاف	k	که که	kaka	عمه	ākāndi	اکاندی	خار	jūk	جوک	جیب
۲۳	ک	کاف	k	کی	kay	خانه	kunkika	کُنکیکه	دختر	dašk	دشک	دشت
۲۴	گ	گاف	g	گند	givd	سوخت	viriga	فیریه	ایرو	pārg	پارگ	موش
۲۵	گ	گاف	ǰ	گب	ǰib	گم/ناپدید	zunǰig	زُنڭگ	بچه/طفل	vāng	فانگ	دراز
۲۶	ل	لام	l	لشک	lišk	دبد	wela	وله	جوی	pul	پُل	رد پاه
۲۷	م	میم	m	مامه	māma	مادر کلان	āmīngā	امینگه	سیب	pām	پام	پشم
۲۸	ن	نون	n	ناعن	nāyn	نان	nenā	ننه	مادر	šifin	شیفین	شانه موی
۲۹	و	واو	w	واری	wari	بره	āwsta	اوسته	بید	liw	لیو	بد

الفبای خاص زبان منجانی با فونیمیک آن

۳۰	و	ووز	ū	—	—	مویه mūya	گوسفند ماده	—	—
۳۱	و	او	u	—	—	زُفه rufa	جاروب	که	که
۳۲	ی	یای دمیکدار	y	یاسپ yâsp	اسپ	یایا yāyâ	پل	یای yāy	اینها
۳۳	ی	یای معروف	ī	ایژ iž	مار	میش mīx	روز	یاندی yāndī	کور/نا بینا
۳۴	ی	یای مجهول	ɛ	—	—	نینه nena	مادر	—	—
۳۵	ی	یای کوتاه	i	—	—	چغرفدی čiyrivdi	نگرفته	—	—

الفبای مکمل زبان منجانی با فونیمیک آن

۱۵	ر	ری	r	رزگی rizgī	کوچک	ویرز wīrż	تار	یور yūr	آتش
۱۶	ز	زی	z	زینگ zīng	زانو	زُزیر wuzīr	دی روز	فیز fīz	سینه
۱۷	ژ	ژی	ž	ژارژه žārža	کبک	شژنه šīžna	سوزن	ایژ īž	مار
۱۸	س	سین	s	ساسته sāsta	کره	فسکه fiska	بینی	وس was	حالا
۱۹	ش	شین	š	شژنه šīžna	سوزن	وُشیاندا wušyānda	گرسنه شدن	ویش wīš	کاه
۲۰	ش	بسی	š	شولی šūli	تلی (اسم قریه)	پیزسی pīzsi	گوسفند نر	میش mīš	روز
۲۱	ص*	صاد	ṣ	صابون ṣābūn	صابون	تصدیق taṣdiq	تصدیق	خالص xalāṣ	خالص
۲۲	ض*	ضاد	z	ضرب المثل zarbulmas al	ضرب المثل	راضی rāzī	راضی	غرض ḡaraz	غرض
۲۳	ط*	طاه	ṭ	طاورسه ṭāwūsa	طارس	وطن waṭan	وطن	خیاط xayāṭ	خیاط
۲۴	ظ*	ظا	ẓ	ظرف ẓarf	ظرف	وظیفه waẓīfa	وظیفه	لحاظ liḥāẓ	لحاظ
۲۵	ع*	عین	a(ʕ)	عقل a(ʕ)ql	عقل	قلعه qal(ʕ)a	قلعه	طلوع ṭulū(ʕ)	طلوع
۲۶	غ	غین	ɣ	غالف ɣālv	سگ	ملگه milgīya	گل	میغ mīɣ	ابر
۲۷	ف	فی	f	فیا fiyā	بیل	وارفه wārfā	برف	خف xaf	خف
۲۸	ف	فی	v	فرای vrāy	برادر	نقی navī	می بارد	برف yīrv	دهن
۲۹	ق	قاف	q	قده qīda	قده	لقبدا laqevdā	لقانندن	بیرق bayraq	بیرق
۳۰	ک	کاف	k	کاسک kāsk	حر	آکاندی ākāndī	حار	جوک jūk	جیب

الفبای مکمل زبان منجانی با فونیمیک آن

دشت	دشک dašk	دختر	کُنکیکه kunkīka	خانه	کای kay	k̄	کاف	ک	۳۱
موش	پارگ pārg	ابرو	فریگه virīga	گل	گل gul	g	گاف	گ	۳۲
دراز	فانگ vāng	بچه/طفل	زینگ zungig	کم	گب gib	ǰ	گاف	گ	۳۳
رد پاه	پل pul	جوی	ویله wela	دید	لیشک lišk	l	لام	ل	۳۴
بشم	پام pām	سیب	امینگه āmīnga	مادر کلان	مامه māma	m	میم	م	۳۵
شاله موی	شیفین šifīn	مادر	نینه nena	نان	ناغن nāgn	n	نؤن	ن	۳۶
بد	لیو līw	بید	اوسته āwsta	بره	واری warī	w	واو	و	۳۷
—	—	گوسفند ماده	مویه mūya	—	—	ū	وؤو	ز	۳۸
که	که ku	جاروب	رُفه rufa	—	—	u	او	و	۳۹
آن	وه wa	مهر	مهر ma(h)r	هرگز	هرگز hargiz	h	ها	**	۴۰
اینها	یای yāy	پل	یایا yāyā	اسب	یاسپ yāsp	y	یای دمیکدار	ی	۴۱
کور	یاندی yāndī	روز	میین mīx	مار	ایژ īž	ī	یای معروف	ی	۴۲
—	—	مادر	نینه nena	—	—	ɛ	یای مجهول	ی	۴۳
—	—	گرفته	غرفدی yīvdī	—	—	i	یای کوتاه	ی	۴۴